

Anul III. — 1878.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instructiunei.

Edată și redactată
de BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASILE PETRI.

Făscióra II, pe Noemere.

Sumar:

Ioan Amos Comenius (urmare). — Referințele între scólă și familie. — Băncile de scólă (fine). — Din computul cu frângerî vulgare (urmare). — Pentru primul învățământ din istorie: II. Hercule. — Tractarea practică a unor bucăți de lectură: I. Sórele și vântul. — Programa studiilor în scóele primare rurale din România. — Scóele române din Brașov. — Necrolog: Teodor Petrișor. — Varietăți. — Bibliografie.

SÂBIU 1878.

Tipariul tipografiei arhidieceșane.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

Redactată de

VASILE PETRI.

ABONAMENTUL:

Pe un an 4 fl. v. a. — pe o jumătate 2 fl. v. a.
Pentru România: pe un an întreg un galben.

PRENUMERAȚIUNILE

sunt a să adresa la: Redacțiunea „Scólei
Române“ în Sâbiid (Hermannstadt, N.-Szeben).

Ioan Amos Comenius.

Născut la 28 Mărțișor 1592, mort la 15 Noemvre 1681.

BCU Cluj / Centr (Urmare)ersity Library Cluj

Terminând cu metódu instrucțiunei, Comenius vorbesce, fórte pe scurt, despre educațiunea junimei. Scopul educațiunei, díce el, este moralitatea și pietatea.

Cu privire la moralitate, să ne nevoim a plánta în inima tinerimei tóte virtúțile creștinescí, și cu deosebire virtúțile cardinale: credința, iubirea și speranța. Să începem de timpuriú a face acésta, să grijim, ca tinerimea să-și însușescă virtúțile deprinđéndu-le însași, să-i punem în vedere nu numai esemple vii și istorice, ci tot ódată și învățăturí și macsime practice, să abatem dela dínsa ínfluințele stricacióse, cu deosebire însă să ó scăpăm de lenevire prin ocupațiuni serióse și ușóre. Să ne unim cu toții pentru a înainta binele comun; să înțelegem nu numai, ci să și voim a ne sprigini ímprumutat. Numai astfel víeța privată și publică va fi fericită.

Íncát pentru crescerea tinerimei în scopul pietății, să începem și cu lucrul acesta cât să póte mai de timpuriú. „Eu înțeleg sub pietate, ca inima nóstră să caute pre Dumneđu pretutindenea

în natură, și după ce l-a găsit în tot locul, să-i urmeze lucrând séu suferind după voia sa, ér după ce i-a urmat pretutindenea, să se desfeteze întru iubirea și grația sa.“ Lucrul prim să îndeplinesce prin inteligență, al doile prin voință, al treile prin îndestulirea consciinței. Drept mijlóce pentru ajungerea acestui scop avem: sânta scriptură, contemplarea naturei și cunoșcerea de sine. Sânta scriptură este alfa și omega, începutul și finitul a tótă învățătura. Virtuțile creștinesci: credința, iubirea și speranța, — repetim și la acest loc — să se învețe prin deprindere; „căci este delipsă a cresce creștinii practici, nu teoretici, dacă voim a avé creștinii adevérați.“ Religiunea este scopul suprem al educațiunei; sciința, arțile și limbile să se învețe astfel, ca tinerimea să înțelégă, că ele sunt pură deșertăciune, pe cât timp ele nu să vor referi la Dđeu și la vieța de veci. Din acest punct de vedere Comenius pretinde, ca până când tinerimea nu se va fi întărit de-ajuns în adevérrurile creștinesci, autorii păgâni să se folosescă în scóla numai cu mare precauțiune și în măsură fórte restrinsă.

Scóla mai are trebuință și de disciplină, altmintrea după un proverb bohem, ea ar fi „ca o móră fără apă“. De aici însă nu urméză, ca institutele să fie pline de „vai ș'amar“. Să pedepsim, când cere astfel necesitatea, să pedepsim aspru chiar, dacă pedepsele mai line nu duc la scop, dar nu pentru învățătură, ci pentru purtare, și nu pentru că cine-va a greșit, ci pentru ca să nu greșescă pe viitor. Să escităm și ambițiunea tinerimei, să lăudăm, să admoniăm, să muștrăm, dar pururea părintesce.

Timpul studiului ține până când omul încetă de a mai cresce, va să dică până în anul al 25-lea al vieții. Acest timp să împarte în 4 període:

1. Scóla maternă séu scóla din casa părintescă, până la completarea anului al 6-lea.

2. Scóla națională, (*schola vernacula publica*), cum ar fi bună óră scóla poporală de astăzi, dela anul al 6-lea până la al 12-lea.

3. Scóla latină séu gimnasiul, (*schola adolescentiae*), dela anul al 12-lea până la al 18-lea.

4. Universitatea séu academia, (*schola iuventutis*), dela anul al 18-lea până la al 24-lea.

O scóla maternă se fie în tótă casa, o scóla națională în tot satul și în tot orașul, un gimnasiu în tot orașul mai mare, o universitate séu academie în tot statul, ba în tótă provincia mai mare.

Pensurile acestor scóle se deosebesc mai mult în formă decât în materie.

Disciplinele se nu se „flocăescă“ volnicesce, ci din fie care se se predea un întreg, cu acea deosebire numai, că în scólele mai inferióre predarea se face în liniamente mai generale, în scólele superióre însă întrând mai afund în materie. Scóla maternă de-prinde mai ales sensurile interne, fantasia și memoria, mâna și limba; gimnasiul cultivă preceperea și judecata, universitatea cu deosebire voința, învățând tot odată a ține armonia între facultățile spirituale; teologia are în vedere sufletul preste tot, filosofia rațiunea, medicina funcțiunile vieței fizice, jurisprudența bunurile din afară. Scóla maternă și cea națională se ocupă cu tinerimea de ambe secsele, gimnasiul cu tinerii, cari nu vor labremăné plugari séu meseriași, universitatea prepară „doctorii“ și „ductorii“ poporului în biserică, scóla și stat.

În urmă Comenius arată, cum se se organizeze aceste 4 categorii de scóla, ca se corespundă scopului. Cu scóla maternă ne vom ocupa mai jos în detaiū; aici vom vorbi pe scurt de celelalte 3 categorii de scóla.

Scóla poporală se fie cercetată de cătră toți copii fără escepțiune, chiar și de cătră aceia, cari mai târđiu vor cerceta gimnasiul; acésta din următóarele motive: a) Intențiunea nóstră este, ca toți copii se-și căștigelă aceeași învățatură universală; spre acest scop se cere, ca ei se cerceteze împreună scóla publică, pentru a se anima și stimula împrumutat. b) Toți copii se se de-prindă de-o potrivă în tóte virtuțile creștinesci, prin urmare și în modestie, concordie etc.; acésta însă nu se póte, dacă copii se vor separa de timpuriū, din contră în casul acesta ei mai virtos se vor urgisi. c) Copii de 6 ani sunt încă prea puțin desvoltați, pentru ca se putem sci cu siguritate, pentru care specialitate vor avé

mai multă vocațiune, și nici că ar fi bine, ca gimnasiul să fie cercetat numai de copii mai cu stare. *d)* În scóla națională toate obiectele se predau în limba maternă, ceea ce este de mare importanță pentru dezvoltarea și progresul scolarilor, mai ales cu privire la disciplinele reale. Chiar și limba latină se învață neasămănat mai ușor, dacă scolarii mai întâiu s'au deprins bine în limba maternă. De toate avantajele acestea se lipsese scolarii, cari încunjiură scóla națională.

În scóla poporală se se predea acele învățături, de cari omul are trebuință în totă vieța sa, și adevă: cetirea până la desteritate a materiilor scrise seu tipărite în limba maternă; deprinderi stilistice basate pe legile limbei materne și pe eserciții gramaticale; desenul; calculul cu cifre și la mașină, întru cât cere necesitatea; măsurarea lungimilor, lățimilor, depărtărilor etc.; cântarea tuturor melodiilor mai cunoscute (scolarii mai buni se vor deprinde și în elementele muzicii figurale, cântările bisericesci trebuie să le învețe de rost); catechismul, istoria biblică și sentințele principale din sânta scriptură; morală aplicată la pexemple și reguli acomodate; constituția căsii și a statului, pe atâta, ca copii să știe, ce se petrece pe fie care și în casă și stat; istoria universală până în timpul present, în liniamente generale; geografia și astronomia, în prima linie statele europene și mai ales patria cu dealurile, râurile și orașele sale; în fine ocupațiunile industriale în genere, pentru ca aplecarea scolarilor pentru una seu alta din ele să se pótă manifesta de timpuriu. Astfel pregătiți, scolarii nu ar întimpina nimic, nici în scóla latină, nici în vieța ulterioară, din ce nu ar fi „gustat“ deja mai înainte, ér învățatura următoare va servi numai pentru a clarifica și completa învățăturile din scóla națională.

Pentru a se atinge acest scop, fie care scólă poporală să aibă șese clase, pe cât se pôte în odăi separate; totă clasa să-și aibă manualul seu pentru științe, virtuți și religione, din cari scolarii să pótă învăța în același timp numirile tuturor obiectelor și frazele mai defrunte din limba maternă. Manualele claselor următoare se deosebesc de manualele claselor precedente prin o tractare a materiei, din ce în ce mai pētrunșetóre și mai grea seu prin indicarea

unor noue puncte de privire la contemplantarea obiectelor propuse mai înainte. De sine se înțelege, că tractarea trebuie să se facă în deplină conformitate cu gradul de dezvoltare al scolărilor, împreunând în tot locul, „cele folositoare cu cele plăcute.“

Să se învețe numai două ore înainte și două după amedei; celalalt timp să rămână, mai ales cu privire la scolarii sëraci, pentru ocupațiunii pe acasă său pentru recreațiune cuviinciosă. Înainte de amedei să se deprindă inteligența și memoria, după amedei mâna și limba. Copii vor decopia curat și acurat manualele tipărite, cu scop de a-și imprima mai bine materia depusă în ele și de a se deprinde tot odată a scrie frumos, iute și corect. În chipul acesta se va da ocaziune și părinților de a aprecia mai bine prestațiunile scôlei și progresul scolărilor.

Limbile vecine să se învețe între anii 10—12. Mai bine este a se trimite copii acolo, unde nu se vorbește limba maternă, ci numai limba respectivă; afară de acesta dînșii vor ceti, decopia și învăța de rost manualele absolvite deja în limba maternă și traduse acum în limba străină. Cluj / Central University Library Cluj

Gimnasiul este chiebat de a preda 4 limbi și totă enciclopedia sciințelor. Din limbi elevii să învețe limba latină și maternă cum se cade, limba greacă și ebreică după trebuință; din dialectică să scie a esplica, a destinge și a demonstra, din retorică a vorbi cu gust asupra fie cārui obiect. Aritmetica și geometria să o învețe odată pentru folósele practice, apoi pentru că ele stimulează și ageresc de minune spiritul. În musică să fie versați bine practice și teoretice. Din elementele astronomiei să scie pe atâta, cât se cere pentru a pricepe fisica, geografia și o mare parte a istoriei. — Afară de aceste „șapte arți libere“, elevii gimnasiali să mai învețe și alte lucruri mai „înalte.“ Din fisică să învețe: mecanismul universului, forțele elementelor, diversitatea animalelor, proprietățile plantelor și mineralelor, organismul corpului omenesc, etc., în sine și cu respect la aplicarea lor în medicină, agricultură etc. Din geografie să-și imprime în minte tot pământul cu mările, insulele și staturile sale; din chronologie să cunoască cursul vécurilor; din istorie să scie nara mare parte din întemplerile mai

importante, cari au atins genul omenesc; statele mai de frunte și biserica, precum și datinele și moravurile diverselor poporă; din etică se cunoscă virtuțile și vîturile omenesci cu aplicare la viața din casă, stat și biserică; din teologie se scie demonstra basele credinței din sânta scriptură. Din tóte disciplinele acestea elevii se-și câștigate in curs de 6 ani — nu o cultură completă, ci basele solide a tótă sciința completă pentru viitor. Clasele, începînd din jos în sus, se vor numi după discipline: gramatica, fizica, matematica, etica, dialectica, retorica. Fie care clasă are pe di patru ore de propunere: înainte de amedii — după un eserciț religios — două ore pentru sciința séu artea principală; după amedii o oră pentru istorie, o oră pertru stil séu gramatică.

Cu privire la universitate, Comenius se mărginesce a esprima următórele dorințe:

1. Aici se se predea tóte studiile. Spre acest scop se cer profesorii eruđiți și harnici din tóte sciințele, artele și limbile, apoi o bibliotecă alésă, deschisă pentru toți studentii.

2. Organisațiunea ei se fie corespunđetóre scopului, ca astfel toți studentii se primescă sciințe solide; de aceea se se primescă la universitate numai capetele mai talentate, numai „flórea națiunei.“ Pentru alegerea acestor tineri se se țină la finele cursului gimnasia un examen public, sub priveghiarea inspectorilor de scóla, în urma căruia tinerii cualificați se-și alégă specialitatea, pentru carea simt aplecare.

Din toți autorii se se facă, prin bărbați eruđiți, compendii (nu escerpte) scurte, dar complete; astfel studentii vor avé ocasiune a cunósce din ele pre fie care autor și a-și alege pre aceia, cari le vor conveni mai mult; se vor pregăti cu ajutorul lor pentru lectura ulterióră mai completă și le vor folosi tot odată pentru repetițiunile necesare.

În fine se se țină convorbiri publice comune sub conducerea profesorului respectiv, și adecă după amedii asupra materiei pertractate înainte de amedii. Spre acest scop profesorul indică studentilor autorii, cari au scris asupra aceluiași obiect, pentru lectură pe acasă; în ora pentru disputațiune fie care împăr-

tăşese, ce a cetit, fie care are voie a întreba, a răspunde, a critica etc.

3. Gradele academice se se confere numai celor demni; de aceea nimic se nu depindă dela placul unuia, ci dela atestatul şi conştiinţa publică a tuturor. Regimul se esmită în tot anul ablegaţi spre a se convinge despre prestaţiunile învăţătorilor şi a învăţaceilor. Cel-ce voiesce a obţine un grad academic, se va supune unui examen public, la care toţi bărbaţii de erudiţiune şi pracsă se fie în drept a pune candidatului întrebări din teoria şi praca obiectului respectiv. — În decursul acestor şese ani séu în urma lor se vor face şi călătorii pentru cultivarea candidaţilor.

Ar mai fi a se înfiinta „unde-va“ un „collegium didacticum“, o „scólă pentru scóle“, séu încai a se însărcina învăţaţii cu problema acesteia, nevoindu-se adevă cu puteri unite, a scruta tot mai mult bazele sciinţelor, a respândi între ómenii cu mai mult succes lumina înţelepciunei şi prin descoperiri nouă şi folositoare a îmbunătăţi sórtea muritorilor.

Ce ar fi însă de făcut, întrebă Comenius în fine, ca dorinţele şi consiliile aceste se nu rămână literă mórtă? Unul singur séu un institut singuratec, începând cu reforme, este espus batjocurei şi se disgustă uşor. Drept aceea reforma trebuie se fie generală. Dar ne stau multe obstacule în cale. Ne lipsesc învăţătorii calificaţi, şi ne lipsesc, la sate şi în oraşe, mijlócele pentru a-i plăti după cuviinţă. Ómenii lipsiţi nu-şi pot trimite copii la scólă, cei semi-culţi nu voiesc a face acésta, ţinând la deprinderile trecutului. Lucrul principal însă este, că ne lipsesc manualele didactice; aceste însă nu le póte compune unul singur, nici chiar o generaţiune întregă, dacă voim a face lucru bun. De aceea regimul séu domnitorul se convóce un colegiu de bărbaţi erudiţi, la un loc retras, provădit cu o bibliotecă alésă şi cu alte recuisite necesare, şi se-i însărcineze cu compunerea cărţilor necesare.

„Ér voi, părinţi ai copiilor, când auziţi, că este vorba de aceste consilii mântuitoare, aprindeţi-vé de zel şi nu încetaţi de a vé ruga lui Dşeu şi de a stăruí pre lângă cei învăţaţi, ca se împlinească acest lucru!

Voi învățătorilor, cereți cu totă serioșitatea a se introduce odată aceste înlesniri în opera voastră! Cerésca voastră chiemare și încrederea părinților să pătrundă ca un foc prin ósele vóstre, carele să nu vė lase în pace, până când nu se va aprinde de căldura acésta totă patria, luminând în fericire.

Voi erudiților, veniți și voi cu luminele vóstre a aprinde focul acesta. Departe fie dela voi pisma, răutatea, înderețnicia; faceți se fructifice talentul vostru. Dórá nu vom sta cu mânilé în șolduri, când e vorba de a îmbunătăți starea bisericeii și a statului? Nimenea să nu-se eschidă cu concursul său; tot insul, de orí ce tréptă, să svătuéscă, să animeze, să admonieze, să îndrepte, să îndemne, fiind dator cu acésta lui Dđeu, bisericeii, patriei și posterității. Ér voi cei de înaltă erudițiune, nu priviți cu dispreț la ceea ce vė díce unul cu mai puțină învățatură; căci vė jur în fața lui Dđeu: nu aroganța, nici ambițiunea și nici egoismul mă îndémná a face acésta, ci iubirea de Dđeu și dorul de a vedé prosperând viața în casă și în stat. Acela din voi, care în loc de a folosi, mai virtos va împiedeca și opri, acela declară rėsboiú — nu mie, ci lui Dđeu, consciinței proprié și naturei omenescé.

Voi teologilor, prin autoritatea voastră voi puteți face mult atât pentru înaintarea, cât și pentru împiedecarea acestor nevoințe. Când ați face acésta din urmă, atunci s'ar ímplini față de voi cuvėntul sántului Bernard, că Christos nu are mai mari inimizci, decât pre cei din giurul său și pre cei ce între acestia ocupă locul prim. Care din voi este atât de nebun, să voiéscă a avé ascultători cât se póte mai neculți? Departe fie dela voi pisma, când alții fac, ce voué nu vė trece prin minte a face!

Voi domnitorií popórálor și voi deregătorilor, pre voi mai ales vė privesc cuvintele mele. În numele lui Christos și pentru fericirea posterității vė conjur! Este vorba de o causă seriósă, prea seriósă. Când cine-va v'ar da consilií, cum să se fortifice tóte comunele, cum să se prepară junimea mai bine pentru servițul militar, cum să se facă navigabile tóte riurile și să se ímple de mărfuri și bogății, séu cum să ajungă viața publică și privată la o stare mai înfloritóre și mai sigură: sunt convins, că

nu numai ați asculta, dar ați și remunera un atare consiliu. Aici însă este vorba de un lucru mai mare: de a indica un mod mai nimerit și mai sigur pentru a cresce o mulțime de bărbați, cari prin descoperiri de aceeași natură se facă patriei serviții folositoare. Dacă prin urmare Luter a scris cu drept cuvânt: „Unde pentru clădirea de orașe, castele, monumente, arsenale etc. se cere un aur, dați o sută pentru crescerea unui singur tinăr!“ dacă, ȳic, este lucru înțelept a nu cruța, când e vorba de a da unui singur individ o bună creștere: ce vom ȳice, când ușa se deschide pentru cultivarea universală, omnilaterală și sigură a tuturor spiritelor, când Dȳeu ne dă darurile sale nu cu picurul, ci cu torențele? O, voi domnitorii lumii, faceți porțile largi și ușile nalte, ca se între împăratul măririi!“

Comenius termină didactica prin o rugăciune acomodată.

(Finea va urma).

Referințele între scolă și familie.

Discurs ținut în 29 Iunie 1878 la festivitarea cetirei clasificățiunilor și distribuirii premiilor la scolele române din Brașov, de St. Iosif.

Onorată adunare!

Motto: *Utcunq̃ue mecum vos eritis, libens insanientem
navita Bosphorum tendabo et arentes arenas
Litoris Assyrii viator.*

Horat̃ libr. III. Oda IV v. 29.

Da! însoțit de muse, amicul sciinței se aruncă în valurile furiosului Bosfor fără sfielă, și călătorește fără frică prin deșerturile arenose ale Asiriei.

Sciința și cultura sunt averile cele mai sigure, ce și-le pôte câștiga cineva; junele înzestrat cu ele, înfruntă ori ce adversități ale vieții, pentru că sciința n'o răpesc furii, n'o mistuesce focul, n'o spală nici torenții impetuosi, care sē varsă din ceriul mănios.

Bunăvoința și zelul, ce caracterisază în genere pre toți cetățenii acestui oraș comercial, érá în specie pre D-vóstră, prea sti-maților mei domni și confrăți! pentru scopurile culturei, dau dovada

cea mai vie, că simțul culturei s'a înrădăcinat așa de adânc în inimile noastre ale tuturor, încât suntem în drept a spera, că nu ne vom sfi de nici o jertfă, fie ea cât de mare, numai se ne putem conserva institutele noastre de creștere și de învățământ întemeiate de noi din agonisita sudorilor noastre.

Onorată adunare! După un an desastroos pentru institutul nostru, an, am puté dice, aprópe fatal, în carele s'a răpít, prin mórte, dela acest altar al muselor, pontificele macsim și alătura cu dînsul unul dintre cei mai distinși și zeloși preoți ai acestui sacru templu, după greutăți și fatige, vin a incheia anul scol. 1877/8.

Este bine, domnilor, este consult, ba este chiar necesar să ne dăm séma la încheierea unui an scolastic despre progresul făcut în sciințe și în moralitate; — mă veți, erta căci nu mă voi sfi a indigita în cestiunea educațiunei și ore care defecte, care, precum în tóte lucrările omenesci, așa se ivesc și în viața scolastică. Scopul, care voim a-l ajunge, este bun, și eu cred, că orí care om cu minte, când își trage socotéla, își face bilanțul anual, nu va voi a se amăgi pre sine, înfățișând lucrul altcum, decum este în realitate.

Condus de acest adevér, carele pentru mine, în pozițiunea mea de profesor și de educător, este principiu nerésturnabil, rog pre prea stimata adunare, a-mi acorda câte-va momente, a desfășura în liniamente generali o temă, carea atinge în esență o cestiune momentósă de educațiune.

Éca cestiunea: „Care să fie referințele între scólă și familie séu casa părintescă?

I.

Constat înainte de tóte, că institutele noastre de creștere și de învățământ, — gimnasiu, scóla comercială, scóla reală și scólele primare de copii și de copile — progreséză. Nobila stăruință, ce o pun autoritățile noastre scolastice administrative pentru a asigura viitorul acestor institute, neobosita încordare și emulațiunea laudabilă, cu care nisuesce corpul didactic a promova cauza instructiunei și educațiunii raționale, ne dau măgulitórea speranță, că aceste institute vor prospera și înflori.

Premise acestea, voiū indica stadiul, în carele se află, după părerea mea, legătura între familie și scólă în specie la noi Români; apoi voiū indigita unele remedii, prin care s'ar puté delătura unele defecte, fără să am pretenția de a fi tratat materia în tótă estensiunea sa. De voiū puté contribuí cât de puțin la chiarificarea situațiunei față de problema pusă, sum satisfăcut.

Sunt unii ómenī, nu numai în așa numitul popor de rënd, dar chiar și în clasele mai culte a le societății omenesci, cari cred a-și fi împlinit datoria lor de părinți, tutori ori îngrijitori, concređénd scólei pre copii lor, și apoi pretind dela acésta, ca ea să facă totul, ce se recere dela o educațiune rațională. Sunt alții, cari mergënd un pas mai departe, fac scóla unică responsabilă de ori-ce escedențe nici de cum măgulitoare pentru cei ce le comit și cu deosebire de vina căroră se comit. Sunt în fine o sémă de ómenī și mai periculoși pentru sine înșiși, pentru progresul în educațiune și mediat în cultură, cari lucră diametral opus cu tendințele scólei — parte din ignoranță, parte din orgoliu de castă rēu înteles, parte în fine din rea voință.

Basat pre esperință îndelungată, voiū încerca a analiza fenomenele acestea esistente chiar și la poporul nostru, însuflețit dealtminte în mod laudabil de idea culturei sale, — și apoi voiū indigita remediile, ce mi-se par salutare spre vindecarea rēului.

Înainte de a analiza tesa, îmi permit a constata și cu acésta ocaziune duoē legi psihologico-didactice, care ar trebui să fie ori unde basa educațiunei raționale. Dintre ele cea d'ântăiū ne đice: „Primele impresiuni, care le primesce copilul în sufletul sēu, nu se șterg nici odată.“ A duoa este corolar întregitor didactico-pedagogic al celei d'ântăiū. Ea sună: „Direcțiunea, carea se dă vieții psihice a elevului, rămâne cinosurică pentru întréga lui desvoltare ulterióră.“ Nu este scopul meu a intra în detaiuri față de aceste legi fundamentale ale educațiunei, ci am voit, ca ele să se țină în vedere de câte ori își ridică cineva cuvēntul în cestiuini de educațiune, atingă ele chiar și periferia numai a educațiunei atât în

familie, cât și în scôlă. Folosul practic și-l va estrage din ele fiecare om cugetător.

Este cunoscut, că basa societății omenesci în genere și a orî cărei naționalități genetice în specie este și va rămâne familia. În familie se începe educațiunea. Fericit poporul, la carele vieța familiară stă pe base sănătoșe și solide! Cum stăm noi Români ore în acest punct? Écă o cestiuine nu ușorâ de resolvit. Se afirmă, că la rasa latină vieța familiară este séu mai puțin desvoltată în bine, séu a degenerat mai de tot; din contră familia rasei germane, având base solide și sănătoșe, asigură viitorul acestei rase. Póte se fie. Dar nu e de negat, că însușirile caracteristice fiecărei rase orî ginți pretind desvoltare proprie genetică. Acest principiu trebuesce luat în cumpănă și în privința vieții familiare a Româ-nului, séu mai bine đis, a Latinului din Ostul Europei. Fără să voiesc a afirma, că stăm bine orî réu în familie, nu pot suprima observarea, că la noi Daco-Români viețuirea familiară s'a desvoltat, câtă s'a desvoltat, în trei direcțiuni. Prima direcțiune atinge vieța în familie a țeranului român, moștenită dela glorioșii săi străbuni, alterată însă încât-va prin amestecul cu alte elemente eterogene originii latine, fie acestea dacice, fie chiar și slavice, în fine modificată prin influințe neesențiale, am puté đice superficiale și prin urmare trecătore, provenite prin contactul đilnic cu alte seminții, și ceea ce este de mare importanța, înfluințată de biserică. A doua direcțiune atinge clasele mai cultivate ale națiunei nóstre. Acéstă direcțiune s'ar puté numi imitativă. Nisuința claselor mai cu stare ale poporului nostru de a imita pre străini și în bine și în réu, cu deosebire în timpii trecuți, luase atari dimensiuni, încât culmina în negațiunea orî cărui element sănétos național. Din traiul și viețuirea familiară română să mai conservase numai numele — germenile național prindea a putređi, limba se împistritase și nu arareorî o desprețuiaiu chiar și cei ce o mai vorbeiau stricată, cum era. Dar în direcțiunea acésta réul s'au stirpit mai de tot; ghiéta s'a spart de mult, — cei ce pășesc cu energie și prin mijlóce bine cumpênite față de păturica acésta a familiei române vor curăți ușor

ultimele rădăcinuțe ale răului. A treia direcțiune tinde cu zel laudabil a altoi vițele și vlăstari și creșcuți pre arborele științei, carea este universală, în trupina română genuină, firesce curățindu-se mai întâi de ramuri putrede și degenerare.

Constatate acestea în interesul țării, carea am sulevat-o cu intențiunea de a contribui *sine ira et studio* la chiarificarea situațiunii, să revin la fenomenele atinse la începutul acestui discurs, care fenomene stavilind progresul în educațiune, trebuiesc delăturate cu o oră mai curând, dacă voim să mergem pre cale sigură în momentosa afacere a educațiunii noastre naționale.

Poporul român a apucat în fine a se familiarisa binișor cu ideea de școală; dar să o spunem franc, că în o parte mare din noi există încă credința, nu știu efect al ignoranței și al ingerinței de rea credință, că școala e chemată a face totul ceea ce privesc la educațiune. „*Dascălul nu te a învățat omenie; dascălul te învață așa și așa*“, sunt tot atâte dascălii, care nu arareori trebuie se le înghită bietul învățător, de nu voiesc să se strice cu frunzașii unei comune *quod bene notandum*.

Da, o recunoștem, școala se-și împlinescă misiunea ei cea înaltă și sacrele datorințe; dar nu mai puțin este chemată și familia a se pune în imediată legătură cu școala, — o legătură firească reciprocă trebuie să existe între acești doi factori ai educațiunii, dacă voim a merge siguri pre drumulu culturei noastre.

Cei ce cred, că dându-și copiii la școală, fie școala poporală, fie gimnasiu ori altă școală medie, puțin împoartă în fondul țării, — și nu mai fac alta decât îngrijesc de alimentarea lor, și în casuri excepționale apostrofază cu mai mult și mai puțin respect pre autoritățile școlii, dacă se ved desamăgiți în nejustele lor pretensiuni, facă bine a fi drepti și cătră sine și cătră școală! *Sapientia sat*. Mai considere, că fie ce lucru trebuiesc bine căutat, ca se prospereze. Pomișorul din grădină recere îngrijire necontenită, trebuiesc curățit de ramuri vestede, de insecte stricăcioase etc. de voim se producă fructe sănătoase și frumoase; animalele le îngrijim, le cultivăm în mod rațional, ca se ne putem folosi de ele. Cum? Numai odorele noastre cele mai scumpe, copiii nostri, să-i

lăsăm de capul lor, după ce revin în sinul familiei din órele de lecții, predate lor de către învățător cu conștiințiositatea însușită pedagogilor, și dedați la ordine și disciplină în scólă? Nu o va susține nime acesta; dar țeranul fără știință de carte va obiecta în simplitatea lui: „n'am mijlóce pentru a controla pre fiul meu, nu știu carte și basta.“ Svatul, ce i se póte da bunului acest om, este: a se pune în înțelegere de-aprópe cu învățătorul și écă că nu-i va fi cu greu a controla mersul fiului séu. Venind timpul a-l promova în vr'o scólă medie la oraș, încredințeze-l unor mâni bune, înformeze-se și direct și indirect despre purtarea fiului séu dela autoritățile scolare. Urmarea va fi, că nu vor mai apăre fenomenele regretabile și pentru părinți și pentru scólă, ca se remână mulți copii talentați, dară fără îngrijirea necesară, repetenți, pur și simplu căci nefiind bine controlați, au apucat pre povérnișe, care conduc la destrăbălare, se nu đicem depravațiune ascunsă dela ochii cei de altminte priveghitori ai scólei. În punctul acesta réul trebuie cunoscut și nu va fi greu de vindecat.

Dar există elemente și de acelea în societatea noastră română. între care se nutrește bizara credință necalificabilă, că scólă pórtă vina, de nu se ajung scopurile, care și-le închipuesc unii, fără ca ei se-și facă la réndul lor datoria și față de scólă și față de cei încredințați imediatei loru conduceri. Ací remediul nu póte fi altul de cât să vină în fine bunii isti émeni la convingerea, că educațiunea nu se póte face numai în și prin scólă. Bine ar fi, când nu s'ar derima ce zidesce scólă!

Pentru orí care se intereséază de binele și fericirea adevérată a generațiunei june s'a stabilit de pedagogi legea: „Vrénd a cultiva și educa pre alții, nisuesce neconținut a te educa pre tine însuți!“

Cum stăm față de acest postulat pedagogic? Multe ar fi de đis spre a puté da un respuns potrivit cu momentositatea sujetului, ci fie de ajuns a accentua, că bine că laicii, parte mare absorbiți de cestiunile đilei séu preocupați de interesele lor private, mai nu mai află repausul recerut a se ocupa serios de cestiunea educațiunei propriie și cu atât mai cu anevoie de a fiilor lor, dar nu mé

sfiesc a o spune în auđul lumii, că sunt casuri de chiar aceia, căroră li este impusă prin oficiu afacerea culturii și a educațiunii, séu consideră partea acésta a chiemării lor ca un ce bagatel și accidental, séu durere, manifestă fără pic de mustrare de consciință nepăsare cinică față de educațiune, față de scólă și față de cultură. Probă învederată este, că cărțile nóstre de pedagogie, multe puține câte le avem, care n'ar trebui se lipséscă de pe masa nici unei familii române cu știință de carte, — se vënd abia în decimi de ani, jurnalele pedagogico-didactice, câte și-au mai putut elupta esistința, duc o viață nici de cum demnă de invidiat, altele apun după 2, se nu ăicem trei ani. De ce? . . .

Sapientii sat pentru a duoa oră. Popórăle sé regeneréză prin scóle fundate și întreținute cu mari sudori; cestiunea educațiunii e cestiune vitală pentru ori care bărbat luminat. Neatențiunea în privința acésta este un păcat, indiferentismul este crimă de lesa națiune!

Dar sé revenim la temă! Fenomenul regretabil sulevat deja aci, că există și ómeni, cari lucră diametral opus cu tendințele scólei, imi place a-l califica de efemer. Celor ce o fac acésta din ignoranță, li-o iertăm, căci nu știu ce fac. Remediul, care li-se póte recomanda, este sé aibă necontentit în vedere, că nu există datorie mai sublimă pentru om, ca aceea de a-și lumina mintea. Nu pretindem alta dela ómeni rămași înderept în cultură fără de vina lor, decât numai sé aibă inima la loc, sé asculte de cei ce îi conduc spre bine în cestiunea educațiunii și a scólei în genere.

Orgoliul de castă contra tendințelor scólei, existând adese-ori unde nici nu-l cauți, nici n'are șanțe de a exista, se póte tot asemenea considera ca transitor. El își perde din intensitate cu cât progreséză lumina culturii celei adevărate. Cel mai mare neajuns, ce-l póte face scólei orgoliul de castă, este, că tinde a submina autoritatea scólei: séu luând pozițiune cu totul ostilă față de ea, séu încercând a-o discredita, séu desprețuindu-o. Acestei clase de ómeni puținii la număr ne place a crede, îi recomandăm rein-sânătoșare de periculosul morb, de care se vede cuprinsă.

Pentru toți fără deosebire amintim: „Autoritatea scólei nu este permis a se jigni cât e negru sub unghie și

cu atât mai puțin în fața elevilor; însă și scóla la rëndul ei sã-și conserve autoritatea, cãci autoritatea bine înțelãsã îi condiționezã viéta și viitorul.“

Celor ce au în fine tendințe perverse față de intențiunile salutare ale scólei din rea voință, nu le putem recomanda alta decât sã se întórcã și se fie vii. Pânã ce însă vor mai persevera în pozițiunea lor, am dori sã-și impunã toți ómenii de bine datoria indispensabilã a lupta contra estor fel de nisuințe în adevër detestabile, érá tinerimii studióse îi dicem: *Hic niger est, hunc tu romane caveto.*

II.

„*Claudite jam rivos pueri sat prata bibere.*“

Pânã aci am stat pre punctul negațiunii față de problema, carea ni-o am propus spre rezolvire. Sã ne reîntórcem la partea pozitivã. Se dice: „Dã-mi scóla și îți voiú reforma lumea.“ Noi din punctul nostru de mâncare am mai adauge: „Pune familia sêu casa părintescã în contact continuu și nestirbit de influințe destructive cu scóla și cu toți factorii ei, și va prospera educațiunea raționalã, se va respândi lumina sciinței și a moralității și prin ele se va pune basã solidã la prosperarea națiunei nóstre înzestrate cu facultăți spirituale, am puté dice, distinse, pëtrunse de nobilul simț de jertfire pentru cultura sa în tóte ramurile, chiar mai pre sus de puterile sale!“

Cum sã împretinim scóla cu casa părintescã? Sunt acești doi factori ai culturii ostili unul altuia? Respunsul la a doua întrebare sã și-l estragã fie-cine din cele indigitate în partea ántãii a acestor observațiuni; érá la prima întrebare ne vom încerca, pre lângã cele díse în genere, a respunde și în special.

Óri care scólã publicã bine organizatã își are sistemul sêu de procedere în privința disciplinarã și sciintificã. Legile scolare disciplinare trebuie sã le cunóscã nu numai scolarii, dar și părinții, educatorii și îngrijitorii elevilor. Cestii din urmã au mai departe datoria a aplica dispozițiunile legilor scolare proprio motu. Nu este

permis a lucra contra dispozițiilor emane de la autoritatea școlii, din motiv că nu numai se vatămă autoritatea școlii în ochii școlărilor, dar se îngreuează manuarea disciplinei și a rëndului bun, întră disarmonia cu urmări neprecalculabile între cești doi factori ai educațiunei.

Reasumând tragem de aci consecința în formă de postulat :

1. Toți părinții, tutorii și îngrijitorii școlărilor sunt responsabili în prima linie de purtarea celor ce stau sub imediata lor conducere.

2. Datoria lor este, a se pune în conțelegere cu autoritățile școlii, spre scopul unei proceduri armonice.

Este mai departe de dorit, ca la immatriculare părinții esterni să consulte autoritățile școlare și și pre alți ómenii de bine, sinceri amici ai școlii, unde să-și așede copii spre a-i puté feri de atmosfere stricăciose desvoltării trupesci și sufletesci. Suntem pre deplin convinși, că în punctul acesta vor îmbrățișa svatul, ce li-se dă, toți părinții, cari voiesc fericirea filor lor, pentru cari jertfesc agonisita câștigată adeseori cu sudori de sânge.

Nu va fi de prisos a aminti aci, că una dintre dispozițiunile salutare întroduse la școlile medie din patria noastră, este chiar spre înlesnirea conțelegerei reciproce între casa părintescă și între școlă, împărțirea anului școlastic în trimestre. Este cunoscut, că la finea fie-cărui trimestru se dau școlărilor conduite despre progresul lor în studii și în moralitate. Conduitele subscrise de părinți, se înapoeză direcțiunei, spre a se păstra în arhivă. Ce datorie au deci părinții față de această dispozițiune școlară? A esamina cu conscientiositate actul conduitei și a se conforma după rezultatul observat.

Va fi de lipsă mai departe a se informa și într'alte intervaluri, afară de cele prescrise de lege, despre purtarea școlărilor, căci se pôte întâmpla, ca negrijind această datorie, să se vadă desamăgiți în cele mai frumoșe ale lor speranțe. Și școlă la rëndul său are datorința a încunosciința pre părinți despre purtarea rea a filor lor, și o va face cu bunăvoință și conscientios.

De astă-dată fie de-ajuns cu atâta. Recunoscem, că o purcedere armonică în educațiune atât în scôlă, cât și în casa părintescă este și va rămâne încă un pium desiderium.

Până ce familia română va pute corespunde postulatelor pedagogiei, până atunci să-și conserve cu sântenie bunele sale însușiri: religiósitatea manifestată în alipirea de credința strămoșescă și de némul său; respect de autoritatea scólei; nisuița spre cultură, simțul de jertfire pentru scopurile culturii, legătura acea puternică între tata familiei ca suprema autoritate și între toți ceialalți membri ai ei.

Nu cred a pretinde prea mult adăugând la acestea, că patria potestas, luată în sens educativ, o frumósă moștenire dela străbunii nostri, să se cultiveze din generațiune în generațiune. Nu va fi, așa credem, în detrimentul educațiunii naționale și raționale. Maimuțeriile străine și originei și datinilor nóstre familiare naționale aș dori din adâncul inimei mele să nu se încuibeze nici odată în santuarul familiei române. Dar să ne oprim aci, mulțămindu-ne a fi dat impuls spre un studiu mai profund în cestiunea conservării datinelor nóstre celor bune.

Înainte de a încheia aceste observări și indigitări, aș dori, ca părintii cu dare de mână, cu deosebire din România, să aibă ochii deschiși, în ce internate își plaséză copiii, vrând a-i da la scólele nóstre!

Pentru fii nostri sêraci există nobila intențiune a se întemeia un convict, dar încă nu dispunem de mijlóce suficiente. — În fondul cestiunii internatelor nici nu putem, nici nu voim a intra de astă-dată.

Încheiem drept aceea aceste observări și indigitări cu aceea speranță, ca semințele aruncate de noi să cadă pe pământ roditor. Dacă am spus unele adevăruri, care nu vor plăcé la cei preocupați, scusa să ne fie acel principiu sântos în materia de sciință și de educațiune: „Orî care direcțiune falsă trebuesce combătută; defectele trebuesc descoperite cu scop de vindecare; amăgirea, fie chiar și momentană, nu se póte admite nici în sciință nici în educațiune!“

Băncile de scôlă.

(Fine).

4. *Resultate finale.*

După cercetări seriose și îndelungate, pedagogii împreună cu medicii, având în vedere scopurile educațiunei, au stătorit, în conformitate cu știința și praca scolară, următoarele principii pentru a se regula șederea normală a scolarilor:

1. Scolarii, ședând în bănci, să ajungă cu tótă talpa pe padiment, și partea piciórelor din genunche în jos cu partea piciórelor din genunche în sus, apoi acésta cu trunchiul corpului se formeze unghiuri drepte.

2. În pozițiunea acésta, scolarii trebuie să pótă scrie, fără a-și pleca corpul înainte séu a eși cu umerul drept din linia normală; de unde urméză:

3. Băncile trebuie să se construi după mărimea scolarilor. Mărimile dătătoare de măsură sunt: *a)* distanța dintre fața scaunului și cotul mânei, când brațul superior la acesteia spânzură perpendicular, ér brațul inferior se îndoiesce preste fóle în unghiuri drept; *b)* lungimea piciorului din genunche până în talpă.

De aici urméză mai departe:

4. Scolarii nu se plaséză în bănci după progres, ci după mărimea lor.

Întrebarea acum este: Cum anume să se construeze băncile, ca se corespundă deplin postulatelor de sus? În fascióra I am schițat pe scurt încercările făcute, pentru a da băncilor o construcțiune mai bună; astăzi vom arăta rezultatele obținute deja în privința acésta. Spre acest scop vom trece în revistă tóte punctele, de cari ni-a fost vorba în partea primă a acestui tractat, sub punctul 2: „Noțiuni prealabile.“

a) Distanța.

Distanța, séu adecă depărtarea orizontală dintre tablă și scaun, este la băncile vechi de tot prea mare, (8—20 cm). Din cauza acésta scolarul, când scrie, este silit a-și pleca capul și corpul înainte, a-și îndoi spinarea, a se răđima cu pieptul de marginea

tablei, a eși cu umerul cel drept din linia normală și a se apropia cu ochii prea tare de bancă astfel, încât copii nu caută din sus în jos la hârtia de scris, ci ochiesc preste dînsa încolo. Urmările sunt: miopie, compresiunea plumănilor și a stomachului și prin consecință împiedecarea respirațiunei și a digestiunei, în un cuvânt: conturbări esențiale în organismul scolarilor. Doctorul Cohn din Breslau, carele a cercetat ochii a 10,060 scolarî cu scop de a constata numerul miopilor, a găsit d. e. că la gimnasiul Friederic M din 361 gimnasiaști numai 187, séu adecă 52°/_o, au fost cu vedere normală, din rest 125, séu 35°/_o, au fost miopî. La a doua visitare, urmată după un an și jumătate, s'a constătat, că din 84 inși, carî mai înainte fusese normalî la vedere, 14 erau miopî, ér din 54 miopî 28 devenise cu mult mai miopî. Cu privire la distanță, Dr. Cohn scrie următorele: „De 10 ani fac studiile cele mai minuțioșe asupra băncilor de scólă. Anî întregî am petrecut pe fie care și mai multe ore în salele de studii, pentru a găsi cauza, din care scolarî nu pot ședé bine în bănci. În urmă m'am convins deplin, că tótă banca cu distanță, fie ea de altmintrea ori cât de bine construită, este vătămătore pentru sănătatea scolarilor. Am observat adecă, că până a nu se pune la scris, scolarii șed drept; îndată însă ce încep a scrie, își plécă capul înainte și în stînga. Acésta este prima cauză, din care urměză mai departe totala distrugere a pozițiunei; căci capul odată plecat nu se mai pôte sprijini în spinare, și ca se nu cadă înainte, trebuie sê-l țină mușchiî gâtului. Preste puțin însă mușchiî acestia slăbesc, și acum vin la rënd mușchiî spatelor. Dar nici ei nu pot sê resiste până în sffrșit; atunci copilul caută a se sprijini în cote și în piept, pozițiunea sa devine strêmbă și piezișă, și în puține lunî ochii se apropie de hârtie până la o distanță de 3—4 policari.

Lucrul principal prin urmare este a face, ca copii sê nu-și plece capul înainte. Acésta însă nu se pôte decăt in bănci cu o distanță negativă de 5—8 cm, la carî adecă marginea din ainte a scaunului ajunge cu 5—8 cm sub tabla bănciî. Atunci scolarî, avënd masa sub ochii lor, nu vor fi siliți a-și întinde capul înainte, de-ajuns fiind a-l învîrți puțin numai în giurul osiei sale

orizontali, pentru a vedé ușor și bine cele din aintea ochilor; prin acésta însă punctul de gravitațiune al capului nu ese din linia spinării. Observările, ce le-am făcut la banca Kunze, au probat până la evidință aceste considerațiuni teoretice.“

Așa Cohn, și de acéastă convingere sunt astăzi toți pedagogii și medicii competenți. Se înțelege de sine, că în bănci cu distanță negativă scolarii pot ședé bine la scris, dar nu pot sta în picioare, fiind că spre scopul din urmă se cere o distanță în plus de 8—12 cm. Banca pulpitru însă permite scolarilor a ședé și a sta în ea cu aceeași înlesnire. Tabla ei adecă, precum am amintit deja, este împărțită curmeziș în atâte table mai mici, câți scolarii șed în bancă; aceste tăblițe sunt mobile. La scris, scolarii le trag spre dînșii în distanță negativă, ér gătând de scris, le împing érași înderept în distanța-plus.

Unii au cređut a împăca aceste două recerințe într'un mod mai simplu, și adecă întroducând, în locul scaunelor comune, scaune singulare, — tot scolarul avénd scaunelul său separat. Așa e d. e. în Holandia; acolo însă scolarii, când răspund, nu se scólă de pe scaun, ci răspund ședénd, prin urmare nici nu se face atâta larmă cu mutarea scaunelor, cum s'ar face la noi, unde scolarii răspund în picioare. Dar abstracțiune făcénd dela aceste două inconveniente, este o împregiurare cu mult mai gravă, din care nu ne putem uni cu scaunele singulare, împregiurarea adecă, că distanța fiind punctul cardinal a tótă reforma băncilor, stătorirea ei nu se póte lăsa în buna chibzuire a scolarilor, și nici a învățătorilor chiar.

b) Scaunul.

„Scolarii, ședénd în bănci, se ajungă cu tótă talpa pe padiment, și partea picioarelor din genunche în jos cu partea picioarelor din genunche în sus, apoi acésta cu trunchiul corpului se formeze unghiuri drepte.“ Écă formula lui Fahrner pentru înălțimea scaunelor.

Dacă scaunul e prea nalt, încât copii nu ajung cu tăpile pe padiment, atunci pătimesc vasele sângelui și nervii din acea parte a picioarelor, carea pórtă tótă greutatea corpului; ér dacă scaunele sunt

prea scunde, picioarele se apropie de fole, și atunci pătimesce ficatul, splina și alte organe din partea inferioară a folelui. Lângă acesta se mai adaugă nelinisea scolarilor ca o urmare a șederei lor incomode. Astfel considerațiunii sanitare și didactice pretind, ca scaunele să nu fie nici prea nalte, nici prea scunde, ci deplin corespunzătoare mărimii scolarilor. Precum am ști deja, mărimea datătoare de măsură aici este: lungimea piciorului din genunche până în tălpi, lungime care după măsurările săvirșite de cătră mai mulți bărbați competenți în mai multe institute face cam $\frac{2}{7}$ din mărimea totală a corpului.

Mărimea totală a scolarilor s'a aflat a fi în numerii de mijloc:

în etate dela	6—8	anii	112	cm
"	"	"	8—10	" 127.5 "
"	"	"	10—12	" 136.4 "
"	"	"	13—14	" 144.2 "

În conformitate cu rezultatele acestea, computând încălțămintele și veștmintele, pe care copii șed, înălțimea scaunelor să aibă:

pentru scolarii dela	6—8	anii	31.8	cm
"	"	"	8—10	" 36.5 "
"	"	"	10—12	" 40 "
"	"	"	12—14	" 41.2 "

Lățimea și adunșimea scaunului, computată din marginea din ainte până în linia „spatelor“, se aibă:

pentru scolarii dela	6—8	anii	18.8	cm
"	"	"	8—10	" 20.7 "
"	"	"	10—12	" 22.4 "
"	"	"	12—14	" 23.7 "

Mai lat de așa scaunul să nu se facă, pentru că atunci copii nu ar ajunge cu tălpile până în padiment, prin urmare nici nu ar pute se ședă comod.

La băncile cele moi nouă scaunul este covățit pe mijloc de-a lungul, ca astfel scolarii se nu lunece înainte; afără de acesta muchia și dunga de-asupra a marginei din ainte este rotunșită, ca se nu tae pe copii în picioare. Dacă scaunul nu este covățit, atunci marginea din dărăpt se stea cu 2 cm mai jos de cât mar-

ginea din ainte. Unii vor, ca scaunele să nu se facă din scândură masivă, ci din lațuri, cu intervale printre dinsele.

c) **Tabla.**

La tablă este vorba de lățimea, lungimea și pozițiunea ei.

Tabla trebuie se fie destul de lată, pentru ca să încapă pe ea cărțile deschise, caetele de scris și mânil până aproape de cote. Caetele rar sunt mai late de 30 cm, prin urmare este de ajuns, dacă lățimea tablei va fi de 37 cm pentru scolarii mai mari și de 32 cm pentru scolarii mai mici.

Lungimea unei bănci depinde dela întrebarea: câți scolarî să ședă într'însa și cât se se compute din lungimea ei pentru fie care scolar? Spațiul, care se cuvine unui scolar, se află, dacă scolarul se pune cu cotele pe tabla băncii, ér brațele din cote în jos le aședă paralel cu marginea tablei astfel, ca mânil se cadă una pe alta și se atingă cu vârful degetelor închietura dintre cote și palmi. Acest spaț face $\frac{5}{11}$, din mărimea totală a scolarului séu adecă 48—60 cm.

Ce privesce pozițiunea tablei, toți medicii sunt de acord întru a pretinde, ca tabla se nu stea orizontal, ci se aibă o înclinare cătră scolarî de 20 grade, pozițiune în care scolarii pot vedé bine, fără a-și pleca capul înainte.

d) **Diferința.**

Diferința, séu adecă depărtarea verticală dintre scaun și tablă, este identică cu înălțimea băncii. Punctul acesta merită tótă atențiunea noastră, pentru că dacă banca este prea naltă, scolarul se spëndură cu brațele de tablă, cotele se lărgesc preste măsură, coșul pieptului se rădică și respirarea devine fórte anevoioasă; în urmă brațul stâng slăbesce, capul se plécă în stânga și spinarea se strémbă în drépta. — Dacă însă banca este prea scundă, scolarul își plécă trunchiul înainte, se rașimă cu pieptul de muchia tablei, fólele se strînge, spatele se cărligă, ochii devin miopi. Trebuie prin urmare a se căuta o înălțime, carea se permită scolarului a-și pune cotele comod pe bancă, fără a-și rădica umerii, fără a se

pleca înainte și fără a se altera vederea normală. Dăător de măsură în privința acésta este depărtarea dintre fața scaunului și cotele mânilor; dar fiind că la scris cotele se dau puțin înainte și în laturî, depărtarea acésta devine cu 2·5—4 cm mai mare. S'a constatat, că diferența este egală la $\frac{1}{8}$ din mărimea totală a corpului, prin urmare înălțimea tablei preste fața scaunului face:

pentru scolarii dela	6—8	anî	20	cm
”	”	”	8—10	” 21·8 ”
”	”	”	10—12	” 24·2 ”
”	”	”	12—14	” 26 ”

Adăugându-se și înălțimea scaunelor, bancele vor avé următoarea înălțime:

pentru scolarii dela	6—8	anî:	înainte	51·8	cm,	înapoi	56·5	cm
”	”	”	8—10	”	”	58·3	”	63 ”
”	”	”	10—12	”	”	64·2	”	70 ”
”	”	”	12—14	”	”	67·2	”	73 ”

Puicul se aplică astfel, ca copii se încapă cu genunchii comod sub dînsul.

e) Spatele.

Astăzi nu mai încapă nici o îndoielă, că băncile caută se aibă spa te pentru rădîmarea scolarilor. În adevăr ar fi un lucru neuman a cere, ca scolarii, cari se află încă în deplină desvoltare, a căror óse încă nu sunt destul de întărite, se stea în scólă câte 4—5 ore pe ți, fără a se rădîma. Întrebarea este numai: ce formă și ce pozițiune se aibă spatele, ca se corespundă scopului? Să se facă spate scunde pentru șele, ori spate mai nalte, pentru spete? Să fie ele comune, adecă pentru toți scolarii dintri'o bancă, ori singulare, avënd fie care scolar spatele sale? Să stea ele perpendicular, ori se fie plecate puțin înapoi? Să se împreune ele cu banca proprie, ori cu banca următoare?

Deși până acum întrebările aceste încă nu au primit o soluțiune definitivă, totuși cei mai competenți în materia acésta — medicii de tóte specialitățile: anatomî, ortopeđi și oculiști — cer, ca spatele să fie:

1. singulare, pentru ca scolarii se fie necesitați a sta la un loc în bancă ;

2. scunde, ca să se pótă sprigini acea parte a spatelor, care are mai multă trebuință de sprigin — șelele ;

3. plecate puțin înapoi, și adecă până la un unghiū de 100 grade, pentru ca scolarii se pótă privi în ochii învățătorului, fără ași rădica prea tare capul în sus ;

4. să fie împreunate numai cu scaunul propriu, pentru ca prin mișcările scolariilor din banca cutare, să nu se conturbe și scolarii din banca următoare ;

5. se fie lipsite de orī ce muchi séu dungī, cari ar puté se tae scolarii în spate.

đ Scândura de sub picioare.

Acéstă scândură e delipsă numai la scolarii mai mici și nu mai în clase cu padiment friguros ; ea se fie orizontală și destul de lată, ca se încapă tótă talpa piciorului pe dīnsa. Mai bine este a lua lațuri cū intervale de un deget printre adīnsele, pentru ca curățirea padimentului să se pótă face mai cu înlesnire.

În cele precedente am arătat pe scurt ceea ce sciința și pracsă scolară cer dela o bună bancă de scólă. Din câte bănci avem până acum, nici una nu corespunde acestor condițiuni în mēsură, în care corespunde banca-pulpitru, sistemul Kunze,*) emendat. Ea să pótē construi mai lungă orī mai scurtă, după odae de scólă. O bancă de acestea pentru 4 scolari costă în Săbiū la „Frații Borger“ 8—9 fl. Scólele mai lipsite se vor puté folosi și de banca Zwez, construcțiunea căreia este mai simplă. Ea adecă nu are părți mobile, pulpitrul se compune din o tablă întrégă, distanța este de 8 cm în plus ; în tóte celelalte corespunde și ea deplin postulatelor espuse mai sus. O bancă sistemul Zwez pentru 4 scolari costă la „Frații Borger“ 5 fl.

*) Kunze, comerciant și senator scolar din Șemniț în Sacsonia.

Din calculul cu frângerî vulgare.

De prof. V. Gr. Borgovan.

$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$
1	2	3

Treimî.

a) Numêrul.

Cum vom cãpêta $\frac{1}{3}$, cum $\frac{2}{3}$? Cum se nasce o frângerê vulgarã? Un întreg are darã cãte treimî? Luând $\frac{1}{3}$ dintr'un întreg, cãt mai rămâne? Dar luând $\frac{2}{3}$? $\frac{3}{3}$? Punênd de 3 ori $\frac{1}{3}$, cãt va fi atunci? Cãtî întregî? Dar de cãte ori putem lua $\frac{1}{3}$ dintr'un întreg? De cãte ori $\frac{2}{3}$? și ce rămâne? De cãte ori se cuprinde darã $\frac{1}{3}$ într'un întreg? $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{3}$ ce sunt ele dintr'un întreg? (pãrți). Ce fel de pãrți? (egale). Pentru aceea ce specie de numerî sunt ele? (frângerî).

Notã. Tractarea mai departe a treimilor, precum și a frângerilor urmãtoare e intocmai ca mai sus la jumetãți, din care cauzã nici nu o voiî mai repeți, crezând cã dupã îndegetãrile de mai sus un invetãtor harnic uşor va şei afla calea tractãrii, ér invetãtorul neglijent, cãruia îi zace la inimã numai „plata“, nu va produce nici un rezultat, nici chiar atunci, când i-aşî da aici „de-a-gata“ tôte frângerile posibile. — Drept aceea voiî se produc numai unele exemple — urmând în ceea ce privesce arangearea lor — modul îndegetat mai sus.

Cãte treimî are un întreg? Cãte treimî sunt în 2, 3, 4, 7, 9, $3\frac{1}{3}$, $5\frac{2}{3}$, $8\frac{1}{3}$, $15\frac{2}{3}$, $50\frac{1}{3}$? — Cãtî întregî sunt $\frac{3}{3}$, $\frac{6}{3}$, $\frac{8}{3}$, $\frac{12}{3}$, $\frac{21}{3}$, $\frac{60}{3}$?

b) Cele 4 specii.

1. Adaugerea a) aplicatã: Un tatã împãrți o sumã de florinî între 4 fii ai sêi, deveniți maiorenî; celui mai mic îi dede $318\frac{1}{3}$ fl., celorlalți dupã etate fie cãruia tot cu cãte $50\frac{2}{3}$ fl. mai mult; cãt cãpêta fie carele și cãt cu toții la olaltã? — Un econom are 3 pãminte sêmênate cu grãu: într'unul a sêmênat $3\frac{2}{3}$ Hl, în celelalte tot cu cãte $1\frac{1}{3}$ Hl mai mult; cãt grãu a sêmênat?

b) Adaugerea curatã. Cãt face: $\frac{1}{3} + \frac{1}{3} + \frac{1}{3}$? $1\frac{1}{3} + 4\frac{2}{3} + 7$? $5\frac{2}{3} + 19 + 17\frac{1}{3}$? $23\frac{2}{3} + 35\frac{1}{3} + 18\frac{1}{3} + 32\frac{1}{3}$? $307 + 518\frac{2}{3} + 913\frac{1}{3} = ?$ etc.

2. Subtragerea a) aplicatã. Un butoiu ține $10\frac{2}{3}$ Hl de vin; cãt mai rămâne într'însul, scoțîndu-se $2\frac{1}{3}$ Hl? Dintr'un pãmênt de $8\frac{1}{3}$ arii se sêmênã cu grãu $5\frac{1}{3}$ arii; din rest se sêmênã pãpuşoiu $1\frac{2}{3}$ arii; ultimul rest se sêmênã cu ovês; cãt se sêmênã cu ovês?

b) Subtragere curată. $16 - \frac{2}{3}$? $25 - 3\frac{1}{3}$? $34 - 18\frac{2}{3}$?
 $45\frac{2}{3} - 19\frac{1}{3}$? $100 - 15 - 26\frac{1}{3} - 37\frac{2}{3}$? $64\frac{1}{3} - 13\frac{2}{3} - 25\frac{2}{3} - 7\frac{1}{3}$?
 $[35\frac{1}{3} + 15\frac{2}{3} + 45\frac{1}{3}] - [12\frac{2}{3} + 7\frac{1}{3} + 19\frac{2}{3}] = ?$

3. Înmulțirea a) aplicată. Un Țiler capătă pe Ți 1 fl. 26 cr.; scoțindu-și plata pe $4\frac{1}{3}$ Țile, cât va căpeta? Cât vor costa $7\frac{2}{3}$ Hl vin à 28 fl. 11 cr.?

b) Înmulțirea curată. $1\frac{1}{3} \times 2$? $- 2\frac{2}{3} \times 7$? $- 48 \times 6\frac{1}{3}$?
 $60 \times 18\frac{1}{3}$? Ce însemnă și cât este $\frac{1}{3} \times 15$, 27, 36, 45, 51, 61, 75, 86, 100, 300, 1000 = ? $- \frac{2}{3} \times 18$, 24, 98, 74, 62, 700 = ?

4. Împărțirea a) aplicată. Să se împartă în 2 părți egale între două persoane 240 $\frac{2}{3}$ fl. Cât va veni pe una? — Dintr'o livadă de 3 Ha și 5 $\frac{1}{3}$ arii se vinde a treia parte; cât se vinde și cât rămâne?

b) Împărțirea curată. $6 : \frac{1}{3}$? $12 : \frac{2}{3}$? $16 : 1\frac{1}{3}$? $21 : 2\frac{1}{3}$?
 $100 : 8\frac{1}{3}$? $33\frac{1}{3} : 1\frac{2}{3}$? $16\frac{2}{3} : 8\frac{1}{3} = ?$

d) Teme mestecate.

Din care număr este $\frac{1}{3}$ a treia parte? 1 e triplul cărui număr? Care e diferența între 1 și $\frac{1}{3}$? Care între 1 și $\frac{2}{3}$? Ce e mai mult: 1 séu $\frac{3}{3}$? $\frac{3}{3}$ séu $\frac{5}{3}$? Care e diferența între acești numeri? Ce e mai mult $\frac{2}{3}$ séu $\frac{3}{3}$? Cu cât e mai mic $\frac{2}{3}$ decât 1? Cu cât e mai mare $\frac{2}{3}$ decât $\frac{1}{3}$? Cât trebuie se luăm din 15, ca se ne rămână 5 $\frac{2}{3}$? Carți doi numeri dau diferența 17 $\frac{1}{3}$? De câte ori trebuie se luăm $\frac{1}{3}$, ca se facă 1? De câte ori 8 $\frac{1}{3}$, ca se fie 25? 14 e triplul cărui număr? 9 $\frac{2}{3}$ e $\frac{1}{3}$ din care număr? etc.

Jumătăți, treimi, șesimi.

$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$			b	
α	$\frac{1}{6}$	1	2	3	4	5	6
c	$\frac{1}{3}$		$\frac{1}{3}$		$\frac{1}{3}$		d

Împărțind un întreg în două părți egale, căpătăm 2 jumătăți ($\frac{3}{2}$). Noi putem considera 1 jumătate ca de sine stătătoare (d. e. Eu am o năframă de $\frac{1}{2}$ de metru); împărțind o jumătate în trei părți egale și ceea-laltă jumătate asemenea, atunci întregul (d. e. linia $a-b$) se împarte în 6 părți egale; o atare parte se numește o șesime ($\frac{1}{6}$); $\frac{3}{6} = \frac{1}{2}$; $1 = \frac{6}{6}$.

Împărțind un întreg (d. e. linia $c-d$) în 3 părți egale și fie care treime éráși în 2 părți egale, căpătăm, ca și mai sus, tot $\frac{6}{6}$; $\frac{2}{6} = \frac{1}{3}$; $\frac{4}{6} = \frac{2}{3}$. De aici vedem, că: jumătăți și treimi convin în șesimi.

1. Cât face $\frac{1}{2} + \frac{1}{3}$? $\frac{1}{2} + \frac{2}{3}$? $\frac{1}{2} + \frac{1}{6}$? $\frac{1}{2} + \frac{5}{6}$? $\frac{1}{2} - \frac{1}{3}$? $\frac{2}{3} - \frac{1}{2}$? $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3}$ adecă jumătate din $\frac{1}{3}$? $\frac{1}{2} \times \frac{2}{3}$? $\frac{1}{3} \times \frac{1}{2}$ adecă a treia parte din $\frac{1}{2}$? $\frac{2}{3} \times \frac{1}{2}$? $\frac{1}{2} : \frac{1}{3}$? $\frac{1}{2} : \frac{2}{3}$? $\frac{2}{3} : \frac{1}{2}$ adecă de câte ori se cuprinde $\frac{1}{2}$ în $\frac{2}{3}$? séu de câte ori se cuprinde $\frac{3}{6}$ în $\frac{4}{6}$?
 Răspuns: de atâtea ori, de câte ori se cuprinde 3 în 4 = $1\frac{1}{3}$ ori.

2. Câte șesimi fac 2, 4, 8, 12, 17, $3\frac{1}{6}$, $8\frac{5}{6}$, 10, 100, $1000\frac{3}{6}$?

Când stau la olaltă întregi și frângeră (d. e. $4\frac{1}{2}$), un atare număr se chiamă: număr mestecat. Un număr mestecat se preface în frângere curată, lăsând pre prunci a preface mai întâi întregul în frângere, carea se aibă numitorul numărului mestecat și apoi a adaugă și frângerea respectivă. Exemplu: $4\frac{1}{2}$ mere câte jumătăți vor fi? Numărul mestecat $4\frac{1}{2}$ se se preface în frângere curată! 4 întregi = $\frac{8}{2}$, $\frac{8}{2} + \frac{1}{2} = \frac{9}{2}$. Tot la acest rezultat vom ajunge, înmulțind numărul întreg cu numitorul frângerii și adăugând la product numărătorul; suma acesta formeză numărătorul frângerii; ér numitorul e cel vechiú d. e. $4\frac{1}{2} = 4 \times 2 = 8$, $8 + 1 = 9$; $\frac{9}{2}$; căci $1 = \frac{2}{2}$, ergo 4 întregi = $\frac{4 \times 2}{2} = \frac{8}{2} + \frac{1}{2} = \frac{9}{2}$.

3. Câți întregi și câte șesimi fac: $\frac{9}{6}$, $\frac{15}{6}$, $\frac{45}{6}$, $\frac{53}{6}$, $\frac{80}{6}$, $\frac{100}{6}$, $\frac{200}{6}$, $\frac{1000}{6}$?

Frângeră, cari conțin un întreg séu mai mult de un întreg, se chiamă frângeră ne proprie, spre deosebire de acele, cari arată, că din un întreg se ia numai una séu mai multe părți — dar nu toate și cari se numesc frângeră proprie. Frângerile proprie se pot cunoște la prima vedere pre aceea, că numărătorul lor e mai mic decât numitorul; pre când la cele improprie numărătorul e asemenea séu mai mare decât numitorul. Când frângerile improprie conțin mai mult de un întreg, se ivesce necesitatea a sci numărul întregilor. Aflarea întregilor se póte vedé din următorul exemplu: În comuna N. păstorul de viței are pre lângă plata in bani, de tot vițelul și $\frac{1}{2}$ de pâne. Un om are 5 viței; câte jumătăți de pâne are se dea păstorului? ($\frac{5}{2}$). Dară omul acela voiesce a da odată tótă competența păstorului în pâne; ér păstorul cere, se nu i-se mai bucățelască pânea, ci se i-se dea in pâni întregi. Câte pâni va primi? Câte $\frac{1}{2}$ fac o pâne? ($\frac{2}{2}$). Prin urmare va da atâtea pâni, decâte ori va puté lua tot câte $\frac{2}{2}$ din $\frac{5}{2}$. De câte ori va puté lua $\frac{2}{2}$ din $\frac{5}{2}$? (2 ori). Și mai rămâne? ($\frac{1}{2}$); prin urmare va da? ($2\frac{1}{2}$ pâni).

Tot la acest rezultat ajungem, dividând numărătorul prin numitor. $\frac{5}{2} = 5 : 2 = 2\frac{1}{2}$.

Cele patru specii.

1. Adaugerea, a) aplicată. Un neguțător primesce 4 lădi cu marfă; prima ladă cumpènesce $46\frac{1}{2}$ Chg, adoua $38\frac{2}{3}$ Chg, a treia $40\frac{5}{6}$ Chg. și a patra $35\frac{1}{3}$ Chg; cât cumpènesc tóte la olaltă?

b) Adaugere curată. $2\frac{1}{2} + 15\frac{1}{3} + 37\frac{1}{6}$? $9\frac{2}{3} + 18\frac{1}{6} + 58\frac{1}{2}$? $987\frac{5}{6} + 754\frac{2}{3} + 158\frac{1}{2}$?

2. Subtragerea a) aplicată. Dintr'o pădure, arealul căreia face $12\frac{5}{6}$ Ha, se vînd odată $8\frac{2}{3}$ Ha, de altă dată $1\frac{1}{3}$ Ha; câtă pădure rămîne nevîndută?

b) Subtragere curată. $200 - 15\frac{1}{2} - 23\frac{2}{3} - 39\frac{5}{6} - 50 - 13\frac{1}{3} - \frac{1}{6}$? $[17\frac{1}{6} + 33\frac{2}{3} + 105\frac{1}{2}] - [28\frac{5}{6} + 13\frac{1}{2} + 77\frac{1}{3}]$? $[283\frac{5}{6} - 75\frac{2}{3} - 6] + [300\frac{1}{6} - 98\frac{2}{3} - 19]$?

3. Înmulțirea a) aplicată. La o stână se află 2318 de oi; dacă fie care oie dă $1\frac{1}{6}$ Chg lână, câtă lână se va strînge dela stâna aceea? — Dacă 1 Chg cafă costă 2 fl. 10 cr., cât vor costa $5\frac{1}{6}$ Chg? — Dacă $\frac{2}{3}$ m de postav costă $3\frac{1}{3}$ fl., cât $\frac{1}{2}$ m?

b) Înmulțire curată. Cât face și ce însemnă $\frac{2}{6} \times 10$, 36 , 60 , 96 , 100 ? $\frac{5}{6} \times 72$? $\frac{5}{6} \times 200$? $2\frac{1}{3} \times 9$? $8\frac{1}{2} \times 5$? $4\frac{1}{6} \times 18$? $4\frac{1}{3} \times 5\frac{1}{2}$? — Rezolvirea temei ultime:

$$4 \times 5 = 20$$

$$4 \times \frac{1}{2} = 2$$

$$\frac{1}{3} \times 5 = 1\frac{2}{3}$$

$$\frac{1}{3} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{6}$$

BCU Cluj / Central University Library Cluj

4. Împărțirea a) aplicată. Cine-va speséză pe di $\frac{2}{3}$ fl.; câte di se va ajunge cu $75\frac{1}{6}$ fl.? — Un părinte e de $35\frac{5}{6}$ ani, fiul său de $6\frac{2}{3}$ ani; de câte ori este tatăl mai bătrîn de cît fiul? $15\frac{1}{2}$ fl. se împărțesc între mai mulți sêraci și fie căruia se dă $\frac{5}{6}$ fl., câți sêraci s'au putut împărțâși din suma aceea?

b) Împărțirea curată. $18 : 1\frac{1}{2}$? $37\frac{1}{2} : 4\frac{1}{6}$? (Rezolvirea temei ultime: $37\frac{1}{2} : 4\frac{1}{6} = 226\frac{2}{6} : 25\frac{1}{6} = 225 : 25 = 9$).

Teme mestecate.

Care număr trebuie a se lua de $\frac{2}{3}$ ori, ca se avem 9? — De câte ori trebuie se luăm diferența dintre $\frac{1}{2}$ și $\frac{1}{3}$, ca se avem 1? — Diferența dintre $\frac{1}{2}$ și $\frac{1}{3}$ este egală la $\frac{1}{6}$ din care număr? — Care parte din 1 este diferența dintre $\frac{2}{3}$ și $\frac{1}{2}$? (v. figura de mai sus!) — Câți gramii fac $\frac{1}{3}$ Chg? — Câți gr fac $\frac{2}{3}$ Chg? etc. (Va urma).

Pentru primul învățămînt din istorie.

II. Ercule.

1. a) Nararea învățătorului. Astăzi am se vă povestesc despre un bărbat, care este mai renumit și decît Teseu. El

se numesce Ercule (Hercules, Heracles). Tatăl său a fost Amfitrion, rege în Teba, muma-sa: Alcmene. Poeții însă diceau, că Ercule este fiul zeului Joe. Deja în etate de 8 luni, Ercule dete probe despre tăria sa. Juno adecă, soția lui Joe, trimise la Ercule doi șerpî, ca se-l omóre. Șerpîi se tērîră în camera de durmit și suindu-se în légân, începură a se încolăci pe lângă grumazii copilului. Ercule însă întinsă mînuțele la ei și-i sugrumă pre amêndoi.

Tatăl său îi dete o creștere din cele mai bune. Cei mai renumiți învățatori de pe timpul acela fură aleși, ca se-l învețe: a se lupta cu spada, a îndrepta telegile în fugă, a arunca cu sulița, a pușca cu arcul, a cânta și a dice în liră. Odată vătēmînd pre unul din învățatori, Ercule fu alungat dela casa părintescă, și trebuî se pázescă turmele altora. Aici în singurătate se gândi el la viitorul său și luă hotărîrea de a fi binefăcătorul omenimei. Cuprins încă de cugetele acestea, tinerul ajunse la un loc, unde calea se despărția în drepta și stînga. Pe când se cugeta încă, pe care cale se apuce, ecă îi es înainte două femei: zina virtuții și zina vițului (pecatului). Zina vițului era fôrte frumoasă, purta un veștmînt roșu și avea flori în păr. Apropiindu-se de Ercule, ea îi promisă bucurii și plăceri fără lucru și necas, dacă va merge după ea. Ercule auđînd promisiunile aceste, o întrebă, că cine este; atunci zina respunse: „Amiciî mă numesc plăcere seu fericire, neamicîi însă îmi dic viț seu pecat.“ Într'aceea se apropiă de tiner și zina virtuții și uitându-se la dînsul seriósă și gânditoare, îi dise: „Feresce-te a asculta de acésta! Adevêrat, că calea ei la început este presărată cu flori, dară te conduce la un abis, din care nu este mântuire. Alege mai bine calea mea. Ce e drept, ea este piezișă și spinosă și împreunată cu trudă și ostenelă, dar în fine te conduce la glorie și nemurire.“ Ercule nu se socoti mult, de care zină se asculte, el alese calea — virtuții.

b) Însemnări pe tablă. Ercule. Amfitrion. Alcmene. Joe. Juna. Șerpîi. Creștere. Esilare. Ercule între două căi. Zina virtuții și zina vițului.

c) Întrebări.

2. a) Nararea învățătorului. Mai întâi Ercule se puse a stirpi unele animale selbatece, cari făceau ómenilor multă stricăciune. Așa d. e. ucise el în țera unui rege vecin un leu înfricoșat. Regele drept recunoscință îi dete fica sa de soție, cu carea Ercule avu 8 copii. Zina Juna însă tot nu-și mai întorse mânia de cătră el. Odată dinsa îl aduse într'o furie așa de mare, de își ucise soția și copii. Părându-i după aceea rău de fapta sa, el întrebă oraclul din Delfi, ce să facă, ca se-și liniscască consciința. Oraclul îi respunse: „Du-te la regele Euristeu (Eurystheus) din Micenea și împlinesce cele 12 lucruri, cu cari te va însărcina!“

Aceste lucruri au fost:

1. El ucise leul nemeic, care se ținea într'o pădure lângă cetatea Nemeia din provincia Argolis (se arată pe chartă). Pielea leului fiind foarte lănosă, nu o putea pătrunde săgeța. Când leul zări pre Ercule, se aruncă turbat la dînsul; dar eroul îi dete una cu ghióga în frunte, de se întinsă îndată pe pământ. După aceea sugrumându-l deplin, îi trase pielea și o purtă de aici încolo ca mantauă, ér din căpățina leului își făcu coif. În starea acésta se reîntorse Ercule la Euristeu. Toți se bucurară de învingerea sa și-i mulțămiră, căci i-a scăpat de acea bală selbatecă.

2. Ucise șerpele lerneic. Acest șerpe se ținea într'o mocirlă lângă Lernea, nu departe de Argos, și avea 12 capete, care în zădar i le-ai fi tăiat, căci îi cresceau altele în loc, afară de cel din mijloc, pre care nici că-l prindea sabia. Afară de acésta sângele și respirul său erau veninoase. Ercule luă cu sine pre amicul său Iolau, aprinse mai întâi pădurea din apropiare și apoi începu lupta. Când tăia un cap, Iolau îi întindea câte un copaciú aprins, pre care Ercule îl ținea îndată pe tăetură, ca se nu curgă sânge; astfel capul tăiat nu putea cresce éráși. Capul din mijloc îl îngropă în pământ și resturnă un bolovan mare pe el. Mai pe urmă Ercule își întinse săgețile în sângele șerpelui, ca se le învenineze; de aici înainte cea mai mică rană, făcută cu ele, era omorítóre.

3. Ucise stimfalidele. Aceste erau nisce paseri mari, cu cioc, aripi, pene și ghiare de fier și se țineau în pădurile de

lângă lacul Stîmfalis. Ele erau cu atât mai periculoase, cu cât își puteau împroșca penele ca săgețile; afară de acesta locul, unde se țineau ele, era de atare, încât nu era cu puțință, a se apropia cine-va de dînsule. Ercule le spăria cu o torăitoare, primită dela zina Minerva, și apoi le împușcă în sbor.

4. Prinse cerbóica zinei Artemis. Cerbóica acesta avea córne de aur și picióre de fier și fugea mai iute de cât o săgétă. Ercule o urmări un an întreg, fără se o pótă prinde; în fine o prinse într'un desiş și o duse la regele Euristeu.

5. Prinse vierul erimantic. Vierul acesta se ținea în muntele Erimant în Arcadia și făcea multă stricăciune între ómeni și vite. Ercule îl făcu se éasă din pădure și alungându-l la un loc cu néuă mare, îl prinse de viu și-l duse la Euristeu, carele de frică se ascunse într'o bute de fier.

6. Prinse taurul din Creta, pre care regele Minos îl primise dela zeul Neptun și care făcea multă stricăciune între vite. Ercule prinđendu-l, îl duse la Euristeu, carele însă îi dete érašî drumul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

b) Însemnări pe tablă. Stirpirea animalelor sêlbatece. Furia lui Ercule. Euristeu. Cele 12 lucruri: leul nemeic, șerpele lerneic, stîmfalidele, cerboica zinei Artemis, vierul erimantic, taurul din Creta.

c) Întrebări.

3. a) Nararea învățătorului. Cele din urmă 6 lucruri ale lui Ercule au fost:

7. El curăți grașdul lui Augias. Regele Augias din Elis ținuse într'un grașd 3000 de vaci 30 de ani încheiați, fără ca în timpul acesta să se fi rinit grașdul încai odată. Ercule îl rini într'o singură đî; el adecă abātu rîul Alfeu prin grașd și écă lucrul gata. În urmă omóri și pe Aguias, pentru că nu vru să-i dea a đecea parte din vaci, drept plată pentru curățirea grașdului, precum îi promisê. Din prada făcută aici Ercule clădi lui Joe un templu și întroduse de nou jocurile olimpice.

8. Prinse caii regelui Diomede. Regele Diomede din Tracia avea adecă 4 cai, pre cari îi ținé cu carne de om. Nu venia

un străin în Tracia, pre care să nu-l prindă regele și să-l arunce mâncare cailor. Ercule puse mâna mai întâiu pe crudul rege, și tăindu-l bucăți, îl dete cailor de mâncare; după aceea îmblânzi caii și suindu-se cu ei pe o nae, îi duse lui Euristeu, carele însă temându-se de ei, îi scóse la munte, unde îi mâncară fierele sêl-batece.

9. Aduse brêul reginei Amazónelor. Amazónele erau un popor de muieri în Tesalia, cărora le plăcea a purta resbóe. Regina lor avea, ca semn al dignității sale regesci, un brêu de aur bătut cu pietrii scumpe. Acest brêu trebuia să-l aducă Ercule, cu buna orî cu puterea. Ajungênd croul în capitala Amazónelor, regina Hipolita îl primi fórte prietinesce și înțelegêndu-i scopul, îi dete brêul de bună voie. La reîntórcere îl petrecu până la mare. Vêdênd acêsta Amazónele, cređurá, că Ercule are de gând a le rápi regina, și năvăliră asupra lui. În lupta, ce a urmat, Ercule omorî mai multe Amazóne, între cari și pre regina. Restul Amazónelor o luă la fugă, ér Ercule se întórse cu brêul la Euristeu.

10. Răpise vacile uriașului Gerion. Uriașul Gerion avea trei capete și locuia în Spania. Averea lui sta din vite frumoșe, pre cari le păzia cu mare grijă. Ercule îl ucise și apoi se întórse cu vitele cătră casă. Ajungênd în ținutul Romei, opri vitele, ca se odihnescă puțin, și fiind cam ostênit, adurmi. Când se trezi din somn, băgá de sémă, că-i lipsesc mai multe vite din cele mai frumoșe. Căutând în cóce și în colo, dete în fine de urma vitelor, și luându-se după ea, ajunsese la gura unei spelunce mari. Dară minune, după urmă s'ar fi părut, că vitele nu au întrat, ci au eșit din speluncă. Era p'aci să se întórcă éráși, când de odată aude mugit de vite în gaură. Adecă ce se veđi, vitele le furase un smeu, ce scuipa foc, și ca se nu-l tradeze urmele, trase vitele de códă în pesceră, după aceea puse un bolovan mare în gura pescerei, pe care nu l'ai fi putut mișca din loc nici cu 20 de boi. Ercule sparse acoperemêntul spelunței și întrând în lăuntru, ucise pre smeu cu ghióga sa.

11. Răpi merele de aur ale Hesperidelor. În par-tea de cătră apus a Africeii, pe malul mării atlantice, creșcea un

pom, carele făcea mere de aur. Mărul se afla într'o grădină, la ușa căreia păzia un bēlaur cu o sută de capete; afară de acesta mai priveghiau și patru zine, numite Hesperide. Prin urmare lucrul acesta era din cele mai grele, cu atât mai virtos, cu cât Hercule nici nu scia, pe care cale se apuce, ca se ajungă la acesta grădină miraculosă. El plecă într'un noroc, și în partea nord-vestică a Africei întēlni pre uriașul Atlas, carele ținea bōlta cerului pe umerii sei. Întrebându-l, unde se află grădina Hesperidelor, și împărtășindu-i scopul, pentru care a venit, uriașul se oferī a-i aduce însuși merele, numai se țină dīnsul bōlta cerului, până se va întorče. Hercule se învoi și luă cerul pe umerii sei. Dar uriașul era un hoț mișel; căci întorcēndu-se cu merele, nu mai voi se schimbe pre Hercule. Atunci croul nostru se socoti a-i plăti cu aceeași măsură. Țise decī uriașului, că prea bucuros va țină și mai departe bōlta, dar că s'ar întocmi mai bine luându-și o perinițe pe umerul deja rănit; numai până atunci se binevoescă uriașul a-i lua cerul. Uriașul, nebănuind vre-o înșelăciune, se învoi; îndată însă ce Hercule se vedu scăpat, luă merele și se întorče cu ele la Euristeu.

12. Aduse pre cerber din iad. Acesta a fost lucrul cel din urmă, dar și cel mai greu din tōte; căci cerber era un câne cu trei capete, din gurile cărora curgea pururea bale veninose; cōda lui era un șerpe viu. Cerber pândia la ușa iadului, ca se nu ēsă nime afară. Hercule se coborī în iad; cerber, vedēndu-l, fugi la zeul Pluto, carele permise lui Hercule se prindă pre cerber, dar fără a se folosi de arme. Hercule prinse bala de vie și o duse la Euristeu, carele de spaimă cădu jos și muri; atunci Hercule duse pre cerber ērăși în iad. Din balele veninose, carī picurară pe pământ, se făcură plantele veninose.

b) Însemnări pe tablă. Grașdul lui Augias. Caii regelui Diomede. Brēul reginei Amazōnelor. Vitele lui Gerion. Merele Hesperidelor. Atlas. Cerber. Plante veninose.

c) Întrebări.

4. a) Nararea învેțătorului. Sevrișind Hercule aceste 12 lucruri, călētori în alte țēri, spre a împlini și pe acolo fapte eroice.

În această călătorie el făcu cunoscință cu Deianira, fiica unui rege, și o luă de soție. Plecând către casă, ajunsese la un riu repede și nu scia, cum se-și trecă soția din colo. Atunci veni la el centaurul Nesus și țise, că o va trece dînsul. Centaurii erau ființe fabuloase, jumătate omei, jumătate cai. Ercule multămi centaurului și-i puse soția în spate, carele înotă cu ea de ceea parte a rîului. Eșind însă la țermur, centaurul vru se fugă cu Deianira. Biéta femeie se spăriă si începu se strige după ajutor. Ercule, auđend strigătul ei desperat, puse îndată o săgétă înveninată în arc și o slobođi în centaur. Nesus simți îndată, că rana e de mórte, și voind a-și resbuna asupra lui Ercule, prinse sângele, ce curgea din rană, într'un vas și-l dete Deianirei ȓicënd :

„De vréi se te iubéscă soțul tđu până la mórte, moie o haină, ce va îmbrăca, în sângele acesta și i-o dă sė o pórte!“

Femeia cređu vorbelor lui Nesus și luă sângele, fără a spune bărbatului sėu de acėsta.

Ercule trăi cu soția sa mai mulți ani în cea mai bună armonie. Odată plecând la resboiă și neîntorcendu-se curënd acasă, soția cređu, că Ercule nu o iubescce ca mai înainte și de aceea îi trimise o haină frumoasă, dar scăldată în sângele lui Nesus. Abia o îmbrăcă Ercule, și haina începu a î-se lipi de piele și a-i causa dureri nesuferibile. O rupse îndată de pe corp; dar era prea târđiu. Deja simția, că caută se móră. De aceea se urcă cu amicul sėu Iolau în muntele Eta, făcu un rog și urcându-se pre el, rugă pre amic sė-l aprindă. Când flacările îl cuprinsesă de tóte părțile, trimise Joe un nor gros, care între tunete și fulgere îl duse în Olimp.

b) Însemnări pe tablă. Deianira. Nesus. Mórtea lui Ercule.

c) Întrebări.

Notă. Ercule a mai sevrișit și alte lucruri, ce se ȓic „secundare“ și adecă: a pus capėt jertfelor de ómenî în Eđipt, a învins pre uriașul Anteu, a eliberat pre Alceste, pre Hesione și pre Prometeu, și a împreunat marea mediterană cu oceanul atlantic, spărgënd istmul dintre ele. ce până atunci le ținea despărțite. Noi am cređut a le trece de astă dată cu vederea.

Tractarea practică a unor bucăți de lectură.

I.

Sórele și vântul. *)

Odată sórele și vântul se certa între sine; care dintre ei e mai tare? În urmă se învoiră, ca acela să se privescă de învingător, carele va sili pre un călător să-și lepede mai iute straiul din spate.

Tocmai trecea un om pe la dinșii. Vântul se puse îndată a sufla din tóte puterile, și spre a reuși mai sigur, își mai luă într'ajutor plóea și zăpada. Cu cât însă vântul turba mai tare, cu atât călătorul își stringea mai mult straiul pe lângă sine. — Acum veni sórele la rând. Rașele sale începură a arde și a vèrsa o căldură din ce în ce mai mare. Cèrul se însenină, pământul se limpedi, aerul se înferbintă ca într'un cuptor. Călătorul, ne mai putënd de căldură, își lepedă straiul și se puse a umbră sub un pom.

Cu buna faci mai mult decât cu rèul.

Planul tractării.

A. *Esercitiți relative la cuprinsul bucății de lectură.*

1. Învătătorul naréză scolarilor bucata de lectură cu cuvintele sale, circumscriind conceptele mai grele.
2. Învătătorul cetesce scolarilor bucata cât se póte mai bine și mai frumos și face în urmă și pre unii scolari din cei mai bunii a o ceti și dînșii.
3. După aceste pregătiri introductive urméză: esplicarea logică a bucății, terminând prin a desvolta conceptul: fabulă.
4. Scolarii reproduc și ei cuprinsul bucății cu cuvintele lor.
5. Scolarii cetesc bucata de repetite ori, până când s'au deprins a o ceti cum se cade.
6. Scolarii învață, până la o ți anumită, bucata de rost și apoi o reciteză din memorie.

*) Din „Legendar“ sèu „Carte de cetire“ pentru scólele poporale, de Vasile Petri. Partea I: pentru al 3-le și al 4-le an de scólă. Sábiiu, 1878. 11 cóle. Prețul unui esemplar legat 45 cr., trimis prin postă 50 cr.

B. Esercitiți relative la forma bucății de lectură.

7. Deprinderi ortografice.
8. Deprinderi gramaticale.
9. Deprinderi stilistice.*)

1. Să vă spun o poveste: Odată sórele dând în vorbă cu vântul, fie care se fălia cu tăria sa. Sórele țise: „Eu sunt mai tare de cât tine.“ — Vântul: „Ba nu, că eu sunt mai tare.“ Pentru a sfirși certa, țise în urmă sórele: „Sci ce? se nu întindem la vorbe, ci se ne arătăm tăria prin fapte. Ecă vine un călător. Acela din noi, care îl va face sê-și lepede straiul din spate, sê fie cel mai tare.“ — „Bine!“ respunse vântul, „dar sê încep eu.“ — „Cum voiesci“, țise sórele. Atunci vântul începu a sufla din tóte puterile, când dintr’o parte când din alta; însă de giaba. Vêdënd, că nu reușese, chiemă într’ajutor mai ântâiũ plóea, în urmă și zăpada; dar cu cât vântul bătea mai tare, cu atât călătorul își stringea mai mult straiul pe lângă sine. Obosit de lucru, vântul încetă de a mai sufla. — Acum veni sórele la rënd. Rațele sale începură a arde, negurile se ascunseră, norii se desfăcură. Călătorul ne mai putënd de căldură, își lepedă straiul și așternëndu-l sub un arbor, se întinse pe el a umbră. Astfel învinse sórele, de unde învêțăm, că cu buna faci mai mult de cât cu rël.

2. Povestea acêsta se află și în „Legendarul“ nostru. Deschideți cartea la pagina 14, numêrul 16! Ascultați, că voiũ ceti bucata mai ântâiũ eu, ca se învêțați, cum se o cetiți și voi. (Învêțatorul cetesce bucata cât se póte mai bine și mai frumos. Spre acest scop se pregătesce încă de acasă, dându-și séma: cum sê-și moduleze vocea, unde sê apese, unde sê suspindă tonul etc. După aceea chiamă pre uniĩ din scolarii cei mai bunĩ sê cetescă și dînșii bucata. Fie-care scolar cetesce până la un punct séu până la o închietură, ne fiind permis a întrerupe pre scolar în mijlocul propozițiunei).

3. Voiũ acuma se vèd, dacă ați și înțeles bucata cetită. Mai cetesce odată propozițiunea primă — B! Despre cine este vorba în propozițiunea acêsta? (sóre și vânt). Ce se țice despre sóre și vânt? (se certau). Cu cine se certau ei? (între sine). În loc de „între sine“, cum am puté țice acêsta cu alte cuvinte? (la olaltă, unul cu altul). Despre ce s’au certat ei? (care este mai tare). Cum am puté țice acêsta cu un cuvânt? (despre „tăria“ lor). Ce țicea unul? Ce țicea celalalt? Va

*) Planul acesta s’a motivat mai pe larg în „Instrucțiune“ pentru invêțătorii la tractarea cărților scolare de Vasile Petri. Sábiiũ 1872. Prețul 40 cr.

se dică, ei nu erau înțeleși, nu erau de aceeași părere în privința acésta. De aici puteți pricepe, ce înseamnă „a se certa“. Se certyă adevă doi, când nu sunt de o părere asupra unui lucru. Când dicem, că se certyă doi între sine — N? V? Dar cu atâta nu este destul. Doi înși, deși nu sunt de o părere asupra unui lucru, totuși dacă ar tăcé, nu am pute dice, că se certyă. Ce trebuie se mai facă? Aduceți-vă aminte: ce dicea sórele și ce ventyul? (unul dicea una, altul alta). Acésta înseamnă: a-și contradice — ei își contradiceau. Când putem dice așa dară, că doi înși se certyă? (când nu sunt de o părere asupra unui lucru și-și contradic unul altuia). Repetițiune! Certya se póte face și cu arme; cu ce s'au certat sórele și ventyul? (cu vorbe). Cum mai putem dice cu un cuventy, că doi înși s'au certat cu vorbe? (s'au svădit). Svada de comun e împreunată cu vorbe urite. Adesea se certyă și învetyății asupra unor lucruri de sciință, d. e. care ortografie e cea mai bună: cu semne au fără semne? Acest fel de certyă se numesce dispută (se serie pe tablă). Repetițiune! Înca odată: ce înseamnă a se certa? De câte feluri e certya? Ce numim svadă? ce numim dispută? etc.

Cetesce propozițiunea a doua — G! Despre cine e vorba în propozițiunea acésta? (tot despre sóre și venty). Ce se dice despre ei aici? La ce se învoiryă? În cas de certyă este de dorit, ca certya să se alégă într'o parte séu alta. Când doi ómeni se certyă d. e. pentru un pământ, unde se duc ei, ca să li-se hotărescă certya? Judecătoria aduce apoi judecata séu sentința așa, după cum sună legea. În casă hotăresce séu decide tatăl, în scóală decide învățatorul, între două state séu popóră decide răsboiul. La cine s'au dus sórele și ventyul, ca să le decidă certya? (nu s'au dus la nime, ei s'au învoit a o decide ei între ei). Este bine și de dorit, ca ómenii să se învoescă între sine, să trăescă în pace. Domnul nostru Iisus Christos dice: „Fericiți sunt făcătórii de pace, că aceia fii lui Dđeu se vor chiema!“ Asemenea scrie și sântul apostol Pavel cătră Romani: „De este cu putință, cât aternă dela voi, aveți pace cu toți ómenii!“ și cătră Efeseni: „Fiți unul cătră altul bun, îndurători ertând unul altuia, precum și Dđeu v'a ertat în Christos!“ Cum s'au învoit sórele și ventyul se decidă certya lor? (să siléscă etc.) Cu alte cuvinte s'au învoit să-și arate fie care tária, să dea o probă despre tária sa. Un om e tare, când are destulă putere spre a sevirși un lucru. Așa d. e. se cere putere trupescă, pentru ca cine-va se póta rădica un sac de un Hectolitrú în car, și se cere putere sufletescă, pentru ca se póta suporta, fără a cárti, o nenorocire mai mare. Cum să-și arate sórele și ventyul puterea lor? Cine să fic învingătóru? Cine se numesce „călétóru“? Ce înseamnă aici „a lepéda straiul“? Se vedem acuma, ce a făcut ventyul. Cetesce propozițiunile următóre, până la pausă — S! Ce a făcut

vântul mai ăntăiū? (a suflat). Cum a suflat el? (din tóte puterile). Ce a făcut după aceea? (ș'a luat ajutor). Pre cine ș'a luat ajutor? Pentru ce ș'a luat ajutor? S'a temut póte, că singur nu va eși în capăt. Ce a voit el se facă? (se siléscă etc.) Ceea ce voim a ajunge se numesce scop. Repetéză acésta — P! Care e scopul, pentru care âmblați voi la scólă? (de a învăța). Care e scopul, pentru care țeranul ară? Care a fost scopul sórelui și a vântului? Pentru că amêndoi aveau același scop, ȕicem, că scopul lor a fost comun. Care e scopul comun, pentru care creștiniū merg la biserica? Ce a făcut vântul, ca sê-și ajungă scopul? (a suflat, a plouat, a nins). Ceea ce facem, pentru a ajunge un scop, se numesce mijloc. Ce numim un mijloc? De carī mijlóce ne putem folosi pentru a trece un rîu? pentru a lua póme dintr'un pom? pentru a prinde pesci? pentru a remăné sânetoși? Spuneți încă odată mijlócele, de carī s'a folosit vântul? Ajunsu-ș'a el scopul? (nu). Acele mijlóce, carī nu duc la scop, se numesc mijlóce nepotrivate, nenimerite sêu necorespunďetóre. Repetéză acésta — L! Așa d. e. ar fi fórte nenimerit: a tăia lemne cu sapa, a aduce apă cu ciurul, a mânca supă (zamă, ciorbă) cu furcuța. Cum au fost mijlócele vântului? Pentru ce au fost necorespunďetóre.

Acum veni sórele la rënd.

Cetesce tóte propozițiunile următóre, carī ne spun, ce a făcut sórele! Cum s'ar puté lega propozițiunea acésta cu propozițiunile de mai înainte? (Obosit de lucru etc..) Ce a făcută sórele pentru a sili pre călétor sê-și lepede straiul? Cum sê numim mijlocul, de care s'a folosit sórele? Ce schimbări au produs raďele sórelui în aer? pe pământ? la călétor? Pentru ce s'a pus călétorul a umbră? Așa dară care din doi a învins: sórele au vântul? Unde e vorba de învingere, trebuie se fi fost o luptă. Cu cine s'au luptat sórele și vântul? (cu călétorul). Cu cine a trebuit sê se lupte și călétorul? Pre cine a învins călétorul? pre cine nu? Asemênați acum tăria vântului cu tăria călétorului, apoi tăria sórelui cu tăria vântului și a călétorului! (călétorul a fost mai tare decât vântul, pentru că etc., din contră sórele a fost mai tare de cât vântul și de cât călétorul, pentru că etc.) Sórele și vântul s'au certat între sine și s'au luptat cu călétorul; de aici se vede, că nu tótă cërta este o luptă, dar tótă lupta este o cértă.

Cetesce propozițiunea din urmă! (cu buna etc.) Ce ne spune propozițiunea acésta? Acésta este învățătura, ce o scótem din bucata cetită.

Bucata se compune din 4 părți. Partea primă vorbesce despre cauza certei și despre scopul comun al vântului și al sórelui; partea a doua enumără mijlócele necorespunďetóre, de carī s'a folosit

vântul, partea a treia arată mijlocul corespunzător al sôrelui; partea a patra conține învățătura. Spuneți începutul și sfârșitul fie cărei părți! Vorbiți în legătură: din câte părți se compune bucata acésta, ce conține fie care și cu care cuvânt se începe și se sfârșește!

Resumatul bucății: Sôrele și vântul se certară, care din ei va sili mai iute pre un călător să-și lepede straiul. La viscolele vântului călătorul se învăli tot mai bine în straiul seu, căldura sôrelui însă îl făcu să și-l lepede. Astfel sôrele a învins cu blândetele sale.

(Va urma).

Programa studiilor în scôlele primare rurale din România.

Clasa I.

Limba română: Convorbiri în propozițiuni scurte asupra obiectelor cunoscute copiilor. Despărțirea propozițiunilor în vorbe și a vorbelor în silabe. Deosebirea sunetelor vocali și consonanți. Literile de tipar și de scris. Deprinderea gradată în cetire și scriere formând cuvinte din literile învățate. Cetire pe (? R.) abecedar.

Religiunea: Rugăciuni învățate pe din afară („pe din afară“ ? R.)

Aritmetica: Scrierea și cetirea numerilor până la 100. Adunarea și scăderea verbală și scrisă a unimilor.

Caligrafia: Formarea literilor prin aplicațiuni de linii drepte, curbe, oblice și ovale; scriere după model pe tablă și pe hârtie.

Clasa II.

Limba română: Convorbiri asupra obiectelor, cari interesază mai mult pe sătenii. Partea I a cărții de cetire cu esplicarea intuitivă a lucrurilor. Propozițiuni. Deosebirea părților de cuvânt. Deprinderi în scris. Recitare de poesii.

Religiunea: Cetirea și nararea bucăților din vechiul testament din cartea de lectură.

Aritmetica: Sistema numerațiunei, adunarea și scăderea cu mai multe cifre. Tabla înmulțirii din memorie.

Caligrafia: după model.

Clasa III.

Limba română: Convorbiri asupra lucrărilor din cercul de intuițiune mai depărtat de cunoștința scolarului. Partea II a cărții de cetire cu esplicare. Proposițiuni simple și dezvoltate. Subîmpărțirea părților de cuvânt. Flesiunea lor. Analisa etimologică. Deprinderi în scris.

Istoria națională: Cetirea și recetirea biografielor: Traian, Decebal, Radu-Negru, Dragoș, Mircea și Aecsandru cel Bun.

Geografia: Geografia județului, purcedând din scôlă. Raporturile săténului cu primăria, sub-prefectura și prefectura. Consiliul județan și comunal. Desemnarea chartelor pe tablă și pe hârtie.

Religiunea: Cetirea și nararea bucăților din noul testament din cartea de lectură.

Aritmetica: cele 4 operațiuni cu numerile întregi și decimale, probele lor. Probleme din viața practică.

Caligrafia: Scrierea mărunță (? R.) după model, după carte și din memorie.

BCU Cluj / Central Library Cluj

Clasa IV.

Limba română: Convorbiri și recitațiuni. Partea III a cărții de cetire cu explicațiuni. Proposițiunea și frasa; părțile lor, analiza. Transformări și imitațiuni. Mici compunerî: scrisori, descrieri, modele de contracte și de învoeli.

Geografia: Geografia României și a țărilor locuite de Români. Puterile statului român și ale Domnului. Charta Europei, statele și capitalele lor, pornind de la centru către periferie. Desemnarea chartelor pe tablă și pe hârtie.

Istoria națională (în mod biografic): Vlad V., Stefan-cel-Mare, Mihaii Vitezul, Petru Rareș, Matei Basarab, Vasile Lupu, Brancovean, Gr. Ghica și Tudor Vladimirescu.

Aritmetica: Repetiunea decimalelor. Unitățile de măsurî vechi și noi. Operațiuni cu fracțiuni ordinare și cu numere complexe.

Caligrafia: Scrierea mărunță de pe cărți, de pe dictare și din memorie.

Desemnul liniar: Figurile geometrice, măsurarea suprafețelor și capacităților într'un mod practic.

Religiunea: Catechismul: datoriile omului către Dumnezeu, către sine, cu reguli de igienă, către apropocele său și către patrie, drepturile și datoriile cetățenului.

NB. În toate clasele se vor face eserciții de musică și de gimnastică, ca distracțiune.

Văduță și aprobată de Noi:

Ministru cultelor și instrucțiunei publice, *G. Chițu*.

Scólele române din Brașov.

Ni-s'a trimis ȃlele acestea: „**Programa XIV ȃa gimnasiului mare public român de religiunea ortodocsă-resăritenă** și a celorlalte **scóle secundare și primare** împreunate cu acestea, din Brașov pe anul scolaric 1877—8, publicată de St. Iosif, director și profesor. Sibiiu. Tiparul tipografiei archidiececane. 1878.“

Programa se compune din două părți. Partea I cuprinde: *a)* Necrolog în memoria directorului decedat Dr. I. G. Meșota; *b)* Discurs ținut la 29 Iunie a. c. Partea II. aduce: „Sciri scolare“, din cari estragem următoarele (date de interes general: [Library Cluj](#))

Scólele centrale române gr. or. din Brașov, înființate de comuna bisericescă a St. Nicolae din Scheiú și de comuna română bisericescă din cetatea Brașovului, se compun astăđi din următoarele institute singuraticе:

A. Gimnasiul complet de 8 clase;

B. Scóla comercială secundară de 3 clase;

C. Scóla reală inferioră de 3 clase;

D. Scóla primară (normală) de băeți cu 4 clase ord. și 2 paralele — și

Scóla primară de fete cu 5 clase.

Pe lângă acestea mai esistă: Scóla de repetițiune pentru copii și copile dela 13—15 ani, și: Scóla pentru învățaceii dela meserii.

Scóla reală de 3 clase până acum a fost contopită cu gimnasiul inferior așa, că în clasa I, II, III reală s'a urmat același plan de învățământ ca și în clasele I, II, III gimnasiale, numai cât scolarii clasei a III reale au fost dispensați de limba elină.

Pe basa experimenterelor făcute cu acéstă fusionare pentru anul scolaric viitor s'a separat scóla reală de gimnasiul inferior cu totul, adaptându-se conform planului de învățământ pentru scólele reale, introdus în mod provisoriu la toate scólele reale din Ungaria.

Studii facultative au fost:

a) *Limba franceză* pentru scolarii din cl. II—VIII gimnasială,   r   pentru scolarii din cl. II, III reală   i cl. I, II, III comercială a fost studiu obligat. To  i scolarii, cari au   nv  tat ac  st   limbă (111 la număr), au fost   mp  r  i  i în 6 desp  r  teminte cu c  te 2   re pe s  pt  m  n     i s'au instruit de prof. I. Stinghe.

b) *Desemnul liber*, care în gimnasiul inferior este obligat, s'a   mp  r  sit scolarii din gimnasiul superior   i sc  la comercială într'un desp  r  tem  nt cu 2 ore pe s  pt  m  n   ca studiu facultativ de G. Vl  d  rescu.

c) *Gimnastica*, ca obiect liber, s'a   nv  tat în 3 desp  r  teminte, compuse din scolarii del   gimnasiu, del   sc  la reală   i del   sc  la comercială cu c  te 2 ore pe s  pt  m  n   de Dr. N. Pop.

d) *C  nt  ri*, cu 181 scolari din gimnasiu (afară de cei din cl. I   i II gimn.   i reală), din sc  la reală   i comercială, în 5 desp  r  teminte cu c  te 1   r   pe s  pt  m  n   de G. Dima.

Corpul didactic s'a compus:

a) *La gimnasiu, sc  la reală   i sc  la comercială*: Director: Dr. I. G. Me  ota (   19 Ianuar 1878). Profesori: St. Iosif, D. Alm  san, Dr. N. Pop, Ipolit Ilasievici, Lazar Nastasi, I. Popea, Pant. Dima, I. C. Tacit, Dr. I. L  p  dat (   25 Martie 1878), Iul. Filipescu, N. Orghidan, I. Stinghe, Ios. Fericean, Dr. V. Glodariu, Bart. Baiulescu, I. Scurtu, Ios. Maxim, Dr. I. Bozocean, Ant. Fene  an, Dr. N. Dima, I. Dobrean.

b) *La sc  la primară*: Diriginte: G. Bellissimus.   nv  t  tori: Dim. Cioflec, I. Dobrean, I. Peligrad, I. Aron, N. Oancea, Silv. Cranga, Zos. Butnar, Pamf. Juran.

Obiectele scientifique în cl. IV   i V de copile s'au propus de profesorii gimnasiali: Iosif, Ilasievici, Nastasi, Popea, P. Dima, Tacit, Stinghe, Fericean, Fene  an, Vl  d  rean.

Num  rul scolariiilor a fost:

La gimnasiu	189
„ sc��la reală	54
„ „ comercială	19
„ „ primară de copii	293
„ „ „ „ copile	180
„ „ de repeti��iune	48
„ „ „ meseria��i	56

Suma . 849

Compar  ndu-se num  rul scolariiilor din anul acesta cu num  rul scolariiilor din anul trecut în sumă de 927, rezultă o scădere de 78 de scolarii, care scădere vine cu deosebire în socotéla sc  lei primare de copii

și a scôlei de repetițiune. Numărul scolarilor la gimnasiu, la scôla reală și comercială este cu 3 mai mare, ca în anul scol. 1876/7.

Didactrul pentru gimnasiul inferior și scôla reală este de 4 fl., ér pentru gimnasiul superior și scôla comercială de 8 fl. pe an. Cei ce se inmatriculează pentru prima dată mai răspund și 2 fl. tacsă de primire.

Lucrări scripturistice din limba română:

Clasa V. gimn.: 1. Epistolă, prin care un fiu anunță pe părinți despre sosirea sa în B. — 2. Un tată recomandă fiulul său societatea ómenilor onestí și-l îndéamnă să evite societățile rele. 3. Datine la sêrbătorile Crăciunului. (Descriere). 4. Diferitele scopuri ale studiului. 5. Dispoziția poesiei „Altarul mănăstirii Putna“. 6. Poesia de sub 5 prelucrată în prosă. 7. Un scolar dela gimnasiul nostru îndéamnă pre un amic al său se vie la acest institut și-i arată condițiunile de primire. 8. Lupta dela Termopile. 9. Proposițiuni pentru a aplica punctul și virgula. 10. Luna lui Mai. 11. Cărțile bune sunt amici buni. 12. Casa părintescă. 13. Molaticul.

Clasa VI gimn.: 1. Descrierea timpului petrecut în ferii (epistolă). 2. Despre âmblarea cu amicii după Lebensbilder (dispozițiune). 3. Aceeași temă reproducă liber. 4. În ce chip au a se arăta copii recunoscători cătră părinții lor (dispozițiune). 4. Dtto espozițiune. 6. Pentru ce sunt sciințele averea cea mai bună? (dispozițiune). 7. Mărul nu cade departe de tulpină (espozițiune). 8. Răsboiul II punic, pe basa cărții 22 din Tit Livie (descriere istorică). 9. Despre sănătate (dispozițiune). 10. Prin ce felii de virtuți au escelat poporul roman (espozițiune). 11. Orele de diminéță prețuesc aur și argint (espozițiune).

Clasa VII gimn. 1. Întru cât este adevărată acsióma: „Omul este faurul fericirei sale?“ 2. Descrierea răsboiului între Mariu și Sula. 3. Din care cause n'au unii ómenii amici? 4. Dulce et decorum est pro patria mori (chiră). 5. Honestum est laudari a laudato viro. 6. Despre cóncordia și armonia, carea trebuie să existe între comilitonii aceluiași institut (orațiune). 7. Lumea te prețuesce, precum te prețuesci tu însuți pre tine. 8. Caju Mariu vorbesce cătră ostașii săi înainte de bătălia dela Aquae sextiae. 9. Cesar și Pompeiu (paralelă istorică). 10. Per ardua ad astra.

Clasa VIII gimn.: 1. Despre ființa și desvoltarea superstițiunei. 2. Despre compătimire. 3. Tout notre mal vient de ne pouvoir être seuls de La Bruyère. 4. Lucrul este balsamul sângelui, lucrul este isvorul virtuții. 5. Unde e lumină mare, acolo e și umbră mare. 6. Boierii și Ciocoi (comedie de V. Alecsandri). Caracteristică. 7. Suferința este pentru orî-cine în óre-care privință o norocire. 8. Fi sever întru tóte cătră tine însuți, dar indulgent cătră alții. (Temă de maturitate).

Clasa II comercială: 1. Primăvara. 2. Caracterul lui Maiu. 3. Silitorul. 4. Focul din 8 Maiu. 5. Mincinosul. 6. Têrgul din B. 7. Lâna. 8. Esemple rele strică moravuri bune. 9. Funarul. 10. Furtuna. 11. Calul. 12. Culesul cucuruzului. 13. Comerțul ne satisface multe.

Clasa III comere.: 1. Agricultură este începutul culturii. 2. Pentru ce întrece Europa pe celelalte părți ale lumii? 3. Claudiu cătră fiul său Ioan (traducere). 4. Datinele la sărbătorile Pascilor. 5. L'habit ne fait pas le moine. 6. Italia este grădina Europei. 7. Mêrul nu cade departe de tulpină. 8. Cămila este corabia deșerturilor. 9. Comerțul în anticitate.

Necrolog.

Subsemnații venim a ne împlini o durerôsă datorie de Români, creștini și respective colegi, anunțiând că

TEODOR PETRIȘOR,

zelosul și activul profesore dela gimnasiul din Blaș,

după un morb de șapte săptemâni (absces în stomach) a repausat astăzi, la ôrele 7 din zi, în spitalul civil de aici, în etate de 33 de ani.

Înmormântarea va avé loc Sâmbătă în 7 ale curentei la ôrele 2½ după amézi. Conductul va pleca dela spitalul civil spre cimiterul greco-catolic, unde osemintele decedatului se vor depune pentru repausul etern.

Părăstasul se va ține Duminecă, la 8 ale curentei, în biserica gr-cat. din suburbiul de jos.

Sâbiu, 4 Decemvre nou 2878.

I. V. Russu,

N. P. Petrescu,

V. Petri.

Așa s'a anunțat mórtea prematură a profesorului Petrișor, esemplu de zel și activitate încă din pruncia sa. Născut la anul 1845 în comuna română Șardul-unguresc din comitatul Clușului, părinții săi, deși simpli economi, vèdând totuși talentul și voința fiului lor de a învăța, îl duse la scôlele din Cluș, unde tinerul Petrișor în curs de 12 ani, luptându-se cu multe greutăți și neajunsuri, absolvi scôla elementară și gimnasiul romano-catolic cu laudă. Întrând apoi în seminarul teologic din Blaș, el

obținut și aici, la examenul final, calculi de eminentie din toate obiectele și fu ales de învățător diriginte la școala grănițerescă cu trei clase din Voila, carea în câțiva ani sub conducerea sa deveni cea de întâiu școală în totă „Țera Oltului“. Pentru a-și asigura mai bine viitorul, Petrișor demisionă la anul 1871 din postul acesta și primi postul de actuar lângă inspectorul regese de școle din Sylvania, de unde după vre-o câte-va luni fu denumit de profesor-adjunct la preparandia de stat din Deva. Frecări naționale însă l-au făcut la anul 1874 a părăsi și postul acesta și a trece tot ca profesor la gimnasiul din Blaș, împlinindu-și chemarea și aici, ca în tot locul, cu devotament și abnegațiune.

Dar Petrișor nu s'a mărginit a-și împlini numai datoriile oficiului său, ci s'a ocupat și cu lucrări literare. Pre lângă un număr considerabil de articoli instructivi, publicați în foile române din Căce și din colo de Carpați, și cu deosebire în „Cărțile Săteanului Român“, el a scris și escelenta cârtică: *„Elemente de constituțiunea patriei său cunoșcerea drepturilor și datorințelor cetățenescă.“*

În vara trecută s'a bolnăvit, pôte tocmăi din cauza număróselor sale ocupațiunii; dar încredându-se prea mult în constituțiunea sa robustă, nu a fost cu destulă precauțiune, până când în fine la 15 Octomvre a. c. a trebuit să vie în spitalul civil de aici. Șapte săptămâni în urmă a închis ochii pentru tot de-auna, sub cele mai teribile dureri, căci lângă morbul de stomach s'a mai adaus în zilele din urmă și o aprindere de creeri.

A avut o înmormântare din cele mai frumoșe, luând parte aprópe mai tot publicul român din Sâbiu. Între care corpul didactic dela institutul pedagogic-teologic cu totă tinerimea studiósă. Dela Blaș au venit DD. profesori: Vlasa, Dr. Grama și Papiu cu 12 studenți. Ca preot a funcționat R. D. protopop I. V. Russu din Sâbiu, asistat de parochul I. Pop din Ocna și de DD. profesori Vlasă și Grama. La mormânt dl Dr. Grama a cetit un discurs elocent, în care făcând biografia decedatului, îl recomandă junimei ca exemplu de virtute, perseveranță și activitate neobosită; ertăciunile, cu cari a terminat, au stors lacrimi din ochii multora.

Părăstasul s'a ținut adoua și în biserica gr. cat., celebrând R. D. Russu cu asistența d-lui Dr. Grama ca diacon. Cu acésta ocaziune D-l Russu a rostit un discurs bine simțit. — Încheiem și noi cu cuvintele oratorului:

„Fie-i repausatului țerina ușoră și memoria în veci binecuvântată!“

Varietăți.

(*Societatea de lectură „Andreiș Șaguna“*) a arangiat Mercuri în 29 Noemvre st. v. în memoria Arhipăstorului Andreiș în sala mare a „Seminarului Andreian“ o ședință publică, cu următoarea programă:

1. „Românime mult cercată.“ poesie de Z. Boiu, melodie de D. Cunțan, executată de corul vocal.

2. „Cuvântare ocașională“, rostită de Mateiș Voilean, cl. cur. III.

3. „Sila“, poesie de C. Boliac, declamată de George Moian, cl. curs. III.

4. „Hora Grivița“, poesie de V. Alecsandri, melodie de Gr. Vântură, cântată solo de Ioan Puntean cl. curs. III.

5. „Căpitanul Romano“, poesie de V. Alecsandri, declamată de Nicolau Borza, cl. curs. I.

6. „Unele datini ale poporului român la Crăciun“, disertațiune de Leo Buzdug, cl. curs. II.

7. „Răsbunarea lui Stat-Palmă“, poesie de V. Alecsandri, declamată de Ioan Găvrus, cl. curs. III.

8. „Cisla“, quartet umoristico-satiric, de C. Golombiovșchi-Porumbescu, executat de corul vocal.

(*Club profesoral*). Corpul didactic craioven, inspirat de ideia de a-șî facilita comunicarea ideilor și de a se ocupa de cestiuni, cari intereză școla, a deschis un club, la a cărui inaugurare a participat și fostul ministru al instrucțiunei publice, G. Chițu, rostind câte-va cuvinte foarte bine simțite asupra scopului cluburilor. Din parte-ne urăm lungă durată clubului profesoral! („U. p. A.“)

(*Remediu contra mușcătorei de câne turbat*). Forestarul Gostl din Sacsonia, om bătrân de 82 de ani, scrie „Gazetei de Lipsca“ în privința acesta următoarele: „Nu voiș să iau cu mine în mormânt un remediu, de care mă folosesc de 50 de ani spre a scăpa ómenș și vite de teribila mórte causată prin turbă. Remediul e foarte simplu. Să ia oțet de vin cald și apă calduță, să spală rana bine și apoi să sbicesce. După aceea să tórna pe rană vre-o căți-va picuri de acid hydro-chloric (Chlorwasserstoffsäure, Salzsäure, acidum muriaticum), fiind că acidele mineralice distrug veninul scupitului, neutralisându-l.“

(*O bună medicină*), ce ș'o póte procura tot insul fără bani este aerul curat; de aceea să petrecem cât să póte mai mult pe afară în aer liber, séu fiind legați de casă, să înnoim aerul mai de multe ori

pe ăi, deschizând larg ferestrele și ușile și grijind tot odată, ca aerul să nu se corumpă prin necurătenie. Pringl, un medic engles din secolul trecut, a ăis cu drept cuvânt: „Aerul rău omórá mai mulți ómeni, decât spada regelui.“

(*O apucătură cu succes*). Onorabilii nostri lectori sciú de bună sémă istoria cu „musca pe căciulă.“ De o apucătură analógă se folosi odată un învățător din clasa începătorilor spre a descoperi un furt, ce se comisese în clasa sa. Scolarii aduseră la ăiua prefiptă banii pentru cărțile cumpărate. De odată unul din ei începe a să văera, că i-au perit banii din buzunar. Învățătorul începu cu buna, promise ertare culpabilului, amenință cu pedépsă grea — tóte în zădar. În fine el chiemă pre scolari unul câte unul la sine în casă și dete fie căruia o bandă de hârtie, ăicându-i să o păstreze cu tótă grija. După aceea să întórse în clasă și ținând scolarilor o vorbire potrivită, termină asigurându-i, că în vre-o câte-va minute furul va fi descoperit, căci cel-ce a luat banii, va întórce o bandă mai lungă. Scolarii începură pe rând a preda învățătorului bandele, și ce să veđi? micul fur să prinse însuși, predând o bandă mai — scurtă. El adecă, ca să nu dea o bandă mai lungă, rupse puțin din banda sa.

(*Căi oprite*). Învățătorul: Așa dară omul să nu áuble în căi oprite. Ce numim noi căi oprite? Cine scie? Nime? (Stanciu să însinuă la răspuns). În v.: Bravo, Stanciule! Tu ești un copil pururea atent: așa dară ce numim noi căi oprite? Stanciu: Unde sunt puse — ciuhe.

Bibliografie.

Biografie Române traduse după A. W. Grube de N. Petra-Petrescu. Săbiú. Tipografia W. Krafft. 1876. Prețul unui esemplar 50 cr. Aprecierile nóstre asupra acestei cărți de mare folos pentru scólele nóstre se pot vedé în „Scóla Română“ Nr. 36: 1876; prin urmare o recomandăm cu tótă căldura nu numai ca manual didactic, ci și ca carte de premiu. — Dela același autor a mai eșit: **Mandrin**, căpitanul bandiților. Săbiú, 1877. Editura și tipografia eredei de Closius. Prețul 70 cr., trimis prin postă 75 cr.

Moții și Curcanii (séu rescóla de sub Horia 1784 și luarea Rahovei de cătră ostirile românesce în Noemvrie 1877). Două conferințe ținute la Atheneul din Bucurescé de A. I. Odobescu. Bucurescé. Librarí-editori: Socec & Comp. 1878. Prețul 2 lei noi.

Doctrina fericirii, ilustrată prin sentințe filosofice culese din scrierile celor mai celebri filosofi anticé și moderní, cu un adaus: colecțiunii de 500 sentințe filosofice de Mihail Velcean. Săbiú. Imprimeria și provădetura eredei de Closius. 1878. — Prețul 60 cr.

LEGENDAR séu CARTE DE CETIRE

de

VASILE PETRI.

Editura autorului. — Prețul unui exemplar loco Săbiu. 45 cr.

Tabla de materii.

I. Tómnă.

	pag.
1. Rugăciune înainte de învătăat	1
2. Învétăți carte!	1
3. Să mergem frați la scólă!	2
4. Chilia séu oada de scólă	3
5. Scolarul silitor	4
6. Ispita	5
7. Împératul Carol	6
8. Scolarul îndreptat	7
9. Pensiunea	8
10. Nu ámbla nimica!	9
11. Copila séracá	10
12. Când a învétat lupul carte	11
13. Cătră scolarí	12
14. Sórele	12
15. Răsáritul sórelui	13
16. Sórele și vântul	14
17. Diminéța	14
18. Rugăciune de diminéța	15
19. Améđi	15
20. Cine nu sē rógă lui Dđeu	16
21. Séra	16
22. Rugăciune de sérá	17
23. Luna	17
24. Gáciturá	18
25. Stelele	18
26. Nóptea	19
27. Rugăciune pentru însănătoșare	19
28. Cătră ángerul pázitor	20
29. Tómnă	20
30. Cántec de tómná	21
31. Cépa ciórei séu brándușa	21
32. Boul	23
33. Calul și asinul	24
34. Calul furat	25
35. Asinul cu trei proprietari	26
36. Pisica domesticá	26
37. Pisica și sórecii	28
38. Sórecele și leul	28
39. Capra	29
40. Cele doué capre	30
41. Folositor și necesar	31
42. Cánele	31
43. Cánele soldatului	34
44. Cánele lacom	35
45. Porcul	35
46. Sfírșit de tómná	36

II. Érna.

47. Érna	37
48. Cántec de érná	38
49. Colinda	38

	pag.
50. Biserica	38
51. Antifon viers 4	40
52. Tária credinței creștinesci	40
53. Dđeu párintele nostru	41
54. Casa binecuvéntată	41
55. Iubirea unei mame	42
56. O fetiță lá ھیا mamei sale	43
57. Fiul brav	43
58. Fica bravá	44
59. Promisiunea unui copil bun	45
60. Moșul și nepotul	45
61. Iubirea frătescă	46
62. Un svat párintesc	47
63. Oglinda	47
64. Frumșeța omenescá	48
65. Buna înțelegere	48
66. Părțile corpului omenesc	49
67. Ósele	50
68. Dinții	51
69. Svat bun	52
70. Pielea, porii și unghiile	52
71. Curátenia	53
72. Mușchií	54
73. Creerii, méduva spinării și nervii	55
74. Sângele și inima	55
75. Plumánile și resuflarea	57
76. Sănătatea este cea mai mare comóră	58
77. Avuția mea	59
78. Nu cárți	59
79. Aerul	60
80. Apa	61
81. Apá aprinsá	63
82. Abor și vapor	63
83. Neguri și nori	64
84. Róua și bruma	65
85. Róua	66
86. Plóe, grindiná, zăpadá	67
87. Circulațiunea apei	67
88. Epurele	68
89. Epurele desperat	70
90. Vulpea	70
91. Cioroiul și vulpoiul	71
92. Vulpea și strugurii	72
93. Lupul	72
94. Lupul în dógá de mórte	73
95. Lupul și mielul	74
96. Libertatea	75
97. Lupul, capra și curechiul	75
98. Ursul	77
99. Cocoșul	78
100. Rața	80
101. (99). Vrabia	80
102. Vrabia indestulită	82
103. Pasérea și omidele	82

Învitare de prenumerațiune

la

„**Cărțile Săteanului Român**“, scriere periodică pentru toate trebuințele poporului român. Cursul IV. Anul 1879. Redactor: Popa Niculae F. Negruț în Gherla (Szamos-Ujvar). Ese pe totă luna câte o carte, baremî de o cólă și costă pe anul întreg numai 1 fl.

„**Predicatorul Săteanului Român**“, scriere periodică pentru predice și alți artieli din sfera bisericescă. Cursul IV. Auul 1879. Redactor: Popa Niculae F. Negruț în Gherla. Ese în fascicli lunari de câte 2—3 côle și costă pe anul întreg 4 fl.

„**Higiena și Scóla**“. Fóie pentru sănătate, morbî, educațiune și instructiune. Cursul IV. Anul 1879. Redactor: Dr. Paul Vasiciu, editor: Popa Niculae F. Negruț în Gherla. Ese în 1/13 ți a fie cărei lune în numerî baremî de câte o cólă și costă pe anul întreg 2 fl.

„**Amicul Familiei**“. Fóie bisepțemânare pentru toate trebuințele vieții sociale. Anul II. 1879. Redactor: Popa Niculae F. Negruț în Gherla. Fie care număr este de câte 1—1½ cólă, format quart mare, și costă pe anul întreg 3 fl., pe o jumătate 1 fl. 50 cr.

„**Calendarul Săteanului Român**“ pe anul 1879, de Niculae F. Negruț. Un esempl. 35 cr., trimis pe postă 40 cr.; al 5-le esemplar se dă gratis.

La numărul acesta adaugem cólă de prenumerațiune la
„**Albina Carpaților**“.

Cătră onorabilii nostri lectori!

Deși „*Scóla Română*“ se tipăresce numai în 500 de exemplare, totuși până acuma nu am putut desface nici măcar a treia parte din ele, încât din prenumerațiunile încurse abia se acopăr spesele tiparului pentru pătrarul espirat. Rugăm deci pre toți aceia, cari țin la esistența și prosperarea „*Scólei Române*“, se binevoiéscă a culege prenumerațiuni în cercul cunoscúților lor și a ni-le trimite până la finele lui Ianuar 1879, ca se nu fim siliți a sista fóia pentru adoua și — ultima órá.

Redacțiunea „*Scólei Române*“.